Univerzita Karlova

1. lékařská fakulta

Studijní program: Specializace ve zdravotnictví

Studijní obor: Adiktologie

Bc. Barbora Šťastná

Prevence sexuálního násilí v prostředí noční zábavy:

Zhodnocení školení zaměstnanců nočních podniků z pohledu proškolených účastníků

Prevention of Sexual Violence in Nightlife Setting:

An Evaluation of the Nightlife Stuff Training from the Trainees' Perspective

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: Mgr. Adam Kulhánek

Praha, 2019

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem závěrečnou práci zpracovala samostatně a že jsem řádně uvedla a citovala všechny použité prameny a literaturu. Současně prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Souhlasím s trvalým uložením elektronické verze mé práce v databázi systému meziuniverzitního projektu Theses.cz za účelem soustavné kontroly podobnosti kvalifikačních prací.

V Praze, dne _____

Bc. Barbora Šťastná

_____

Identifikační záznam:

ŠŤASTNÁ, Barbora. Prevence sexuálního násilí v prostředí noční zábavy: zhodnocení školení zaměstnanců nočních podniků z pohledu proškolených účastníků. [Prevention of Sexual Violence in Nightlife Setting: An Evaluation of the Nightlife Stuff Training from the Trainees' Perspective]. Praha, 2019. 67 s., 2 příl., 2 tabulky, 7 obr., Diplomová práce (Mgr.). Univerzita Karlova v Praze, 1. lékařská fakulta, Klinika adiktologie. Vedoucí práce Kulhánek, Adam.

Poděkování

Chtěla bych poděkovat svému vedoucímu panu Mgr. Adamu Kulhánkovi za cenné rady, informace, připomínky, podporu, trpělivost, vedení práce a doporučení literatury.

Zvláštní poděkování patří také zaměstnancům a dalším lidem pracujícím v prostředí nočních klubů, díky kterým jsem měla možnost diplomovou práci napsat. Poděkování patří i mé rodině za cenné rady a pomoc a mému příteli za podporu.

ABSTRAKT

Východiska: Prostředí noční zábavy je častým místem výskytu sexuálního násilí. Děje se to zejména proto, že atmosféra a prostředí v klubech jsou sexualizované a podpořené konzumací alkoholu či užíváním jiných návykových látek. V České republice se do této doby nikdo prevenci sexuálního násilí v prostředí noční zábavy systematicky nevěnoval. Od konce roku 2017 se Klinika adiktologie stala partnerem pro projekt Stop-SV – Stop sexuálnímu násilí, který se svým školícím programem věnuje tréninkům personálu v klubech.

Cíle: Primárním cílem je zhodnocení školícího programu zaměstnanci klubu, kteří se tréninku Stop-SV zúčastnili.

Metody: Diplomová práce vychází z kvalitativní výzkumné metodiky. Respondenti byli vybráni záměrným výběrem prostým. Výběrovým kritériem byla podmínka účasti na školení Stop-SV v pozici zaměstnance nočního podniku. Výzkumný soubor byl složen z 11 respondentů – 5 žen a 6 mužů, věkového průměru 28 let, v zaměstnaneckém poměru barman, ochranka, manažer, provozní, pracovník terénní služby v prostředí noční zábavy, DJ, fotograf. Získaná data byla analyzovaná na úrovních otevřeného a axiálního kódování vycházejících z metody zakotvené teorie.

Výsledky: Výsledky jsou rozděleny dle tří kategorií, které odpovídají výzkumným otázkám – hodnocení metodiky a lektorů, hodnocení využití ve vlastní praxi, postojové vyjádření. Trénink byl respondenty vnímán souhrnně pozitivně. V interview mnoho dotázaných uvedlo, že jsou po školení Stop-SV více senzitivnější a vnímavější k tomuto tématu. Respondenti na tréninku ocenili komplexní pojetí problematiky sexuálního násilí, teoretická východiska a interaktivní přístup. Nejčastějším prvkem, který participantům na tréninku chyběl, byly praktické ukázky řešení (modelové situace). Někteří respondenti uvedli, že se ještě se sexuálním násilím v praxi nesetkali, ale cítí se být díky tréninku obohaceni vědomostmi a posilněni sebedůvěrou řešit formy sexuálního násilí aktivně.

Závěr: Na základě získaných dat a zveřejněných výsledků byla sestavena doporučení, která mohou posloužit k metodologické inspiraci a vylepšení školící metodiky.

Klíčová slova: sexuální násilí, prevence, prostředí noční zábavy, zaměstnanci, školení Stop-SV

ABSTRACT

Background: The nightlife environment is a frequent place of the sexual violence. It happens mainly because of the atmosphere and environment in the clubs, which are sexualized and characterized by alcohol consumption or other psychoactive substances. In the Czech Republic, nobody has been systematically involved in the prevention of sexual violence by this time. Since the end of 2017, the Department of Addictology has become a partner of the project Stop-SV - Stop Sexual Violence, which is dedicated to staff training in the clubs.

Aims: The primary aim is to evaluate the training program by the club staff who attended the Stop-SV training.

Methodology: The thesis is based on qualitative research methodology. Respondents were selected as simple random sampling. The selection criterion was the condition of participation in the Stop-SV training as the club staff. The research sample consisted of 11 respondents - 5 women and 6 men, 28 years of average age and on the positions as bar staff, security, managers, nightlife service worker, DJ, photographer. The data were analyzed using open and axial coding methods of the grounded theory.

Results: The results are divided into three categories that correspond to research questions - evaluation of methodology and lecturers, evaluation of use in their own practice, attitude expression. The training Stop-SV was perceived positively by respondents. In the interview, many respondents said that they are more sensitive and responsive to the topic of sexual violence after Stop-SV training. Respondents appreciated about training the complex concept of the sexual violence problematic, theoretical background and interactive approach. The most common element missing in the training to participants was practical examples of solutions (model situations). Some respondents said that they haven't encountered the sexual violence in their practice yet, but they feel that they are enriched with knowledge and strengthened by self-confidence to deal with forms of sexual violence.

Conclusions: Based on the obtained data and the results, the recommendation has been compiled which can help as a methodological inspiration and improvement of the training methodology.

Keywords: sexual violence, prevention, nightlife environment, staff, training Stop-SV

OBSAH

ÚVOD **1**

TEORETICKÁ ČÁST **2**

1. Násilí **2**

1.1. Sexuální násilí 2

1.2. Formy sexuálního násilí 3

1.2.1. Psychické 3

1.2.2. Fyzické 3

1.3. Rizikové faktory směřující k sexuálnímu násilí 4

1.4. Následky sexuálního násilí 6

1.5. Odhady výskytu sexuálního násilí 7

1.6. Legislativa 9

1.6.1. Znásilnění 9

1.6.2. Sexuální nátlak 9

1.7. Oběti sexuálního násilí 10

1.8. Profil pachatele sexuálního násilí 11

2. Prostředí noční zábavy **12**

2.1. Charakteristika prostředí noční zábavy a jeho účastníků ve spojitosti se sexuálním násilím 12

2.2. Projevy sexuálního násilí v prostředí noční zábavy 13

2.3. Rizikové faktory prostředí noční zábavy 13

2.4. Vzorce užívání návykových látek v prostředí noční zábavy 14

2.5. Intervence v prostředí noční zábavy v ČR 16

3. Projekt Stop-SV **17**

3.1. Popis a cíle školícího programu STOP-SV 18

3.2. Školící techniky a tréninkový manuál Stop-SV 19

3.3. Školení facilitátorů / trenérů 21

3.4. Školení pracovníků v prostředí noční zábavy 21

3.5. Metody sběru dat projektu Stop-SV 22

3.6. Výsledky evaluace všech partnerských zemí 22

VÝZKUMNÁ ČÁST **27**

5. Cíle výzkumu **27**

6. Výzkumné otázky ... 27
7. Metody výběru výzkumného vzorku ... 28
8. Výzkumný soubor ... 28
9. Metody tvorby dat ... 29
9.1. Semistrukturované interview ... 29
9.2. Průběh sběru dat ... 30
10. Metoda analýzy dat ... 31
10.1. Otevřené a axiální kódování ... 32
10.2. Diagram analýzy kvalitativních dat ... 33
10.3. Kontrola validity ... 33
11. Etika ... 34
12. Výsledky ... 35
12.1. Hodnocení školící metodiky a lektora ... 35
12.1.1. Pozitiva ... 35
12.1.2. Negativa ... 36
12.1.3. Nedostatky ... 36
12.1.4. Hodnocení materiálů ... 37
12.1.5. Hodnocení lektora ... 37
12.2. Promítnutí do praxe respondenta ... 38
12.2.1. Přístup k problematice ... 38
12.2.2. Identifikace ... 39
12.2.3. Reakce ... 41
12.2.4. Řešení ... 42
12.2.5. Změny po absolvování školení Stop-SV ... 43
12.3. Vyjádření postoje ... 44
12.3.1. Vyzývavé oblečení ... 44
12.3.2. Nevyžádané sexuální pozornost a kontakty ... 45
12.3.3. Sexuální násilí je problém ... 45
12.3.4. Opilost promíjí sexuální násilí ... 46
12.4. Závěrečné zhodnocení ze strany respondentů ... 46
DISKUZE ... 48
ZÁVĚR ... 51
POUŽITÁ LITERATURA A CITACE ... 52
PŘÍLOHY ... 56

Příloha 1 – Informace pro účastníka výzkumu a informovaný souhlas s poskytnutím a využitím výzkumného rozhovoru 56
Příloha 2 – Záznamový arch polostrukturovaného rozhovoru 58

ÚVOD

„*Prevenci sexuálního násilí v nočních podnicích se v České republice dosud nikdo příliš nevěnoval. O možných rizicích i zásadách bezpečnosti v klubech je třeba zvýšit povědomí veřejnosti včetně samotných návštěvníků, ale také zaměstnanců podniků noční zábavy*," uvedla Mgr. Hana Fidesová, Ph.D., jedna ze zástupců České republiky, která je partnerskou zemí v mezinárodním projektu Stop-SV, jež je zaměřen na trénink personálu v oblasti prevence sexuálního násilí. V období od prosince 2017 do září 2018 proběhlo školení národních trenérů pro Stop-SV tréninkovou metodiku, jež má za úkol v prostředí noční zábavy předcházet, identifikovat a správně reagovat na sexuální násilí v klubech, nočních barech a diskotékách. Důležitou komponentou bylo školení zaměstnanců klubů, kteří hrají v boji proti sexuálnímu násilí stěžejní roli. Zástupce přednosty pro vědeckou činnost na Klinice adiktologie, pan docent Mgr. Roman Gabrhelík, Ph.D. na tiskové konferenci uvádí: „*Když si v pozdních nočních hodinách někdo z klubu všimne ženy, která je očividně ovlivněná alkoholem či jinou návykovou látkou, kterou kontaktuje někdo, kdo k ní zřejmě nepatří, lze mnohdy potenciálně hrozícímu sexuálnímu násilí zabránit prostým dotazem někoho personálu podniku, zda je všechno v pořádku, zda žena nechce zavolat taxi či někoho z přátel.",* dále vysvětluje: *„Nejde o žádné zavádění pořádků, ale spíš o zájem zaměstnanců / provozovatelů noční zábavy o danou situaci."* (Klusáková, 2017).

Tato diplomová práce se v teoretické části zabývá definicí sexuálního násilí, jeho formou, rizikovými faktory a následky. Dále je zde vymezen legislativní rámec, na nějž navazují kapitoly o obětech a pachatelích sexuálního násilí. V druhé kapitole teoretické části je popsáno prostředí noční zábavy ve vztahu k užívání návykových látek a s tím spojené projevy sexuálního násilí. Třetí část teoretické části se zabývá popisem a dílčími komponenty školícího programu Stop-SV. Výzkumná část předkládá výsledná data, která byla zajištěna pomocí semistrukturovaných interview respondenty, znázorňující hlubší zpětnou vazbu a doporučení ke zlepšení o školení, jehož se respondenti sami zúčastnili.

Výzkumným cílem této diplomové práce je pomocí kvalitativní výzkumné metodiky zhodnotit z pozice proškolených zaměstnanců proběhlá školení Stop-SV, zaměřená na zvýšení kompetencí zaměstnanců v identifikaci, reakci a prevenci sexuálního násilí ve vybraných klubech.

TEORETICKÁ ČÁST

1. Násilí

Násilí, jako relativně běžný typ lidského chování, se vyskytuje po celém světě. Dle definice Encyclopaedia Britannica (2017) je násilím označován jakýkoli akt fyzické síly, který způsobuje nebo má způsobit škodu druhému člověku. Člověk je tímto způsobem chování fyzicky poraněn či psychicky poškozen, nebo obojí zároveň.

Definice násilí Světové zdravotnické organizace (1996), které je o poznání konkrétnější, zní takto: „*Násilí je záměrné použití nebo hrozbu použití fyzické síly proti sobě samému, jiné osobě nebo skupině či společnosti osob, který působí nebo má vysokou pravděpodobnost způsobit zranění, smrt, psychické poškození, strádání nebo újmu*".

WHO rozlišuje tři typy násilného chování, a to obrácené vůči sobě samému, poté na kolektivní násilí a interpersonální násilí. Ačkoli je násilí obrácené proti sobě samému a kolektivní násilí velice atraktivními tématy a stály by za věnování hlubší pozornosti, mým cílem je podrobně se zaměřit na jeden konkrétní typ interpersonálního násilí – a to sexuální násilí (WHO, 2018).

1.1. Sexuální násilí

Mnohdy si lidé pod tímto pojmem představí až opravdu tu nejkrutější formu sexuálního násilí, a to znásilnění. Tím nezohledňují ty méně závažné, nikoli ale méně důležité formy tohoto násilí. Zkrátka sexuální násilí je velmi široký pojem, pod kterým se skrývá jakékoli chování osoby, jež zneužije své síly a se sexuálním záměrem překročí hranice druhé osoby bez jejího svolení (Persefona, 2015).

Velmi obsáhlou definici sexuálního násilí popisuje Světová zdravotnická organizace (2014) následovně jako: *„Jakékoli sexuální jednání zahrnující pokusy o dosažení sexuálního styku, nežádoucí sexuální poznámky a návrhy, činy směřující k obchodování či jinak namířené proti sexualitě jedince, které využívají nátlak, nehledě na vztah k oběti, a to v jakémkoli prostředí zahrnujícím (nikoli výlučně) domov a práci."*

Důležitým členem oné definice sexuálního násilí je souhlas. Souhlas má mnohem komplexnější význam. Jeho vymezení neplatí pouze na ano či ne. Souhlas má být vyjádřen verbální nebo jinou zřejmou aktivitou oběti, která dává jasně najevo svobodné rozhodnutí

zúčastnit se sexuálního aktu. Ve chvíli, kdy je souhlas vyřčen pod vážnou hrozbou, z důvodu nevědomosti, nezralosti nebo naučené submisivity, nelze hovořit o souhlasu připouštějícím násilné chování. Dalším pojmem hodného k vysvětlení výše zmíněné definice je rozměr osobních hranic. Ty jsou brány jako prostor, kde se osoba cítí bezpečně a příjemně. Každý má tyto hranice vymezeny jinak. Neměl by se bát vymezení svého prostoru či vyjádření, kam jeho hranice sahají. Druhý člověk totiž nemusí tyto hranice znát, pakliže i přes upozornění je vědomě překročí, je naplněn druhý znak sexuálního násilí (Chomová, 2014).

1.2. Formy sexuálního násilí

Mezi formy sexuálního násilí patří fyzické a psychické (verbální) projevy.

1.2.1. Psychické

U psychických forem nejsou všechny trestně postihnutelné, ba naopak v mnoha kulturách je většina projevů dokonce tolerována. Mezi psychické projevy sexuálního násilí patří obtěžování ve formě nevhodných, nevyžádaných, sexuálních poznámek či narážek a vynucené sexuální aktivity pomocí výhružky či slovního nátlaku (Persefona, 2015), přičemž sexuální nátlak je v české legislativě klasifikován jako trestný čin.

1.2.2. Fyzické

Mezi fyzické formy sexuálního násilí se řadí již zmíněné znásilnění. U tohoto nejhoršího sexuálně motivovaného trestné činu se rozlišuje více druhů, a to pokus o znásilnění, znásilnění v partnerství/manželství, znásilnění neznámým pachatelem, znásilnění dvěma či více pachateli a systematické znásilňování ve válečných konfliktech (Profem, 2019).

Znásilnění v partnerství/manželství je v dnešní době tabuizovaným tématem. Často oběti ani netuší, že lze v partnerství či manželství vůbec o nechtěné souloži hovořit jako o znásilnění. Gustáv Murín (1999) ve své knize *Sex kontra kultura* uvádí, že se konkrétní milostný vztah mění ve znásilnění ve chvíli, když se bere v úvahu pouze uspokojení muže – dobyvatele, ale ne ženy – kořisti.

Za znásilnění jsou považovány kromě dokonané soulože také sexuální akty, které přesahují do intimní sféry znásilněné osoby, a to orální či anální sexuální akty (Persefona, 2015). Trochu konkrétnější definici představuje opět Světová zdravotnická organizace (2014)

jako: „*Fyzicky nebo jinak vynucená penetrace penisu či jiného předmětu do vulvy, řitního otvoru či jiného tělního otvoru."*

Dalšími projevy fyzického sexuálního násilí jsou osahávání a nevyžádané polibky, které se dají brát za nevyžádané sexuální kontakty. Mezi sexuální násilí spadají také případy, kdy oběť není schopna podat souhlas k pohlavnímu styku, a to protože spí, vznikla jazyková bariéra, je intoxikována nadměrným množství alkoholu či jiných návykových látek a není mentálně vyvinuta (Persefona, 2015). Pokud poodstoupíme od konkrétních projevů sexuálního násilí lze mezi formy sexuálního násilí řadit také sexuální zneužití dětí a lidí s fyzickým či mentálním deficitem, nucené sňatky, zabraňování v užití antikoncepce či jiných ochranných prvků před sexuálně přenosnými nemocemi, nucený potrat, zásahy do sexuální integrity žen jako mrzačení ženských genitálií, nucení k prostituci, sexuální vykořisťování (Chomová, 2014).

1.3. Rizikové faktory směřující k sexuálnímu násilí

Světová zdravotnická organizace vytvořila víceúrovňový "socio-ekologický" model rizikových faktorů sexuálního násilí, přičemž některé z nich mohou napomáhat potenciálním obětem k prevenci sexuálního napadení. Rizikové faktory v tomto modelu jsou rozděleny do čtyř úrovní: individuální, vztahové, komunitní a celospolečenské (Chomová, 2014).

Obrázek č. 1

Obrázek č. 1: Schéma sociálně-ekologického modelu (CDC, 2014)

Na individuální úrovni je to věk, který zvyšuje riziko zranitelnosti oběti. Dle průzkumů je více pravděpodobné, že se obětí sexuálního napadení či znásilnění stane mladší žena či

dívka. Rovněž je tomu tak i u mužského pohlaví (Chomová, 2014).

Riziko sexuálního útoku a návykové látky jdou spolu ruku v ruce. Konzumace alkoholu a užívání jiných návykových látek jsou dalším rizikových faktorem. Oběť, která je pod vlivem omamných a psychotropních látek nemůže dostatečně dopředu vyhodnotit nebezpečnost situace a pořádně se bránit. Studie, která se zaměřila na ženy účastnící se noční zábavy, uvedla, že ve zvýšeném riziku sexuálního napadení se nachází pouze ženy, které během večera vypily více než 5 alkoholických nápojů. Samozřejmě je velmi jednoduché v tomto případě dospět k závěru, že si žena za znásilnění mohla sama, když požila nadměrné množství alkoholu, protože v opačném případě by se to zřejmě nestalo. Tím jsou oběti společností obviňovány ze své viktimizace (Grubb & Turner, 2012). Nicméně v obou případech jak věku, tak intoxikací alkoholem, pachatel zneužívá zranitelnosti oběti. Oběť není zodpovědná za chování pachatele (Chomová, 2014; Graham et al., 2014).

Dalším rizikovým faktorem na individuální úrovni je nižší vzdělání, díky kterému dochází u ženy k nižší seberealizaci a vyšší odkázanosti na muže, což zvyšuje zranitelnost. Je tomu prokázáno v chudších zemích světa. Se znakem zranitelnosti se dále ukázaly být i ženy samostatně žijící či ženy samoživitelky. Mezi poslední rizikové faktory na individuální úrovni patří oběti, které mají již vlastní předchozí zkušenost se sexuálním násilím, v dětství či v dospělosti (Chomová, 2014).

Na vztahové úrovni byl identifikován jako rizikový faktor sexuálního napadení brzké zahájení sexuálního života a časté střídání partnerů (Chomová, 2014).

Na komunitní úrovni nacházíme faktory, které souvisí s chudobou. Chudoba je rizikovým faktorem ve vztahu k sexuálním útokům ve chvíli, kdy vzniká z důsledku nízkého příjmu v zaměstnání či nízkých příspěvků na mateřské dovolené, jelikož v obou případech je žena finančně závislá na svém partnerovi. V horší variantě partnera nemá. Chudoba může také vést ženy k povoláním, kde je vyšší riziko sexuálního násilí, např. v sexbyznysu (Chomová, 2014). Také lze klasifikovat zaměstnání, které je zvláště ohrožující pro ženy a těmi jsou servírky a zdravotní sestry (Murín, 1999).

V mezikulturních výzkumech, které porovnávaly postavení mužů a žen, byla zjištěna úměra mezi postavením žen a počtem znásilnění. Vyšlo najevo, že se znásilnění téměř nevyskytuje ve společnostech, kde jsou si ženy rovnocenné s muži a kde jsou respektovány. Podle feministické teoretičky Susan Brownmiller (in Ciprová, 2010) je tedy

znásilnění výsledkem patriarchálního uspořádání společnosti, kde muži znásilňují, protože mohou. Oběťmi se však nemusí stávat pouze žena. Dochází také ke znásilňování mužů (Ciprová, 2010).

Na úrovni celospolečenské se řadí genderové normy, normy a ideologie, které podporují násilí, nízké právní postihy, podporující mužskou nadřazenost a nárokování si sexu (Chomová, 2014).

1.4. Následky sexuálního násilí

Sexuální a intimní život je nepochybně důležitý pro vývoj a průběh života jedince. V případě, že je narušena lidská důstojnost v sexuální oblasti, nese s sebou nevyžádané chování a následky. Může dojít ke zraněním, trvalým i dočasným následkům, v nejhorším případě i ke smrti. Dochází ke změně zdravotního i duševního stavu oběti vlivem stresu, psychickým obtížím, nechtěným těhotenstvím či sexuálně přenosným nemocem. Sexuální násilí s sebou přináší i sociální dopady (WHO, 2018).

Jedním z fyzických následků sexuálního násilí bývá nechtěné těhotenství a následné gynekologické potíže. Nechtěné těhotenství je velmi časté u žen v zemích, kde je nelegální potrat, nebo velký tlak na donošení dítěte, byť počatého ze znásilnění. Ženy se uchylují k riskantním nelegálním potratům, které zanechávají nezvratné gynekologické potíže a mohou navodit i smrt. Gynekologické potíže obnáší vaginální krvácení, vaginální infekci, infekci močových cest, bolesti po sexuálním styku a v pánevní oblasti. Další fyzické projevy sexuálního násilí jsou chronické bolesti zad, často i obličeje, migrény, poruchy příjmu potravy, gastrointestinální potíže, sexuálně přenosné nemoci (Chomová, 2014).

Vedle fyzických následků sexuálního násilí se neodmyslitelně projevují i psychické následky, které se mohou dělit na bezprostřední a dlouhodobé. Mezi bezprostřední následky patří šok, strach a úzkost. Oběť mívá pocity viny, zmatek, vztek, strach z cizích lidí, poruchy spánku, deprese, zažívá ponížení. Mohou se vyskytovat flashbacky a opakovaná přehrávání napadení. Mezi dlouhodobé následky se řadí přetrvávající noční můry, poruchy spánku, deprese, snížená sebeúcta, úzkosti, potíže v sexuálním životě, posttraumatická stresová porucha. U obětí znásilnění či jiného kontaktního sexuálního násilí se může projevovat sebepoškozování, odmítání vlastního těla, nenávistí k vlastnímu tělu, odmítání fyzických kontaktů či strachem z dalších sexuálních zážitků (Chomová, 2014).

Nesmíme také zapomenout na sociální následky, které jsou způsobeny jakoukoli formou sexuálního násilí. Kromě změny chování, které bývá velmi často sebedestruktivní, oběť zažívá změnu v sexuálním životě. Mezi potenciální změny, které mohou u oběti nastat, jsou nechráněné sexuální styky, vyhledávání rizikových partnerů, promiskuitní vztahy či sex za peníze, jídlo, návykové látky. Další dopady se mohou týkat změny životního stylu jako stravovací návyky, užívání návykových látek, odsunutí sebe samého do ústraní od blízkých přátel, rodiny, a dokonce i od partnerského života (Chomová, 2014).

Přetrvávající stereotypní představa, že si oběť za znásilnění či jinou formu sexuálního napadení může sama, často způsobuje odlišné chování okolí vůči oběti než obvykle. Ve skutečnosti se okolí oběti jen neumí vyrovnat s tímto brutálním činem a popření výpovědi oběti může zmírnit jejich otřes, ačkoli oběť však tento otřes popřít nemůže. Přenášení těchto postojů a emocí však vrhá oběť do sekundární viktimizace (Sedláček, 2010). Celá situace bývá umocněna faktem, že pachatel bývá z 80 % někdo, koho oběť zná – partner, nevlastní otec, prarodič, kolega (FOKUS, 2015), což může způsobit, že rodina a blízké okolí tvrzení oběti popře, zavrhne a oběť zůstává sama.

Bohužel neopomenutelnou součástí sexuálních útoků jsou fatální následky, které sice nejsou tak časté, ale velmi důležité. Jedním z fatálních následků je sebevražda oběti, které se dle výzkumů vyskytují u žen, které během dětství nebo dospělosti zažily sexuální násilí. O vyšší pravděpodobnosti sebevražd u mužů, kteří se stali oběťmi, se vedou tak malé záznamy, že z nich nedá vyvodit žádný závěr, nicméně se objevují. Mezi další fatální následky patří úmrtí oběti při nelegální interrupci těhotenství nebo zabití novorozeněte počatého ze znásilnění. Dalšími fatálními následky jsou úmrtí na následky AIDS, smrt oběti při znásilnění nebo na jeho následky (Chomová, 2014).

1.5. Odhady výskytu sexuálního násilí

Amnesty International v srpnu 2015 zadávala průzkum zaměřený na mínění populace v oblasti znásilnění na území České republiky. Dle průzkumu, který prováděla agentura Fokus, odpovědělo 1040 respondentů ve věku nad 18 let. Průzkum se zaměřil na mínění respondentů, kdo nejčastěji násilí páchá. U 55% respondentů převažuje přesvědčení, že osoba je oběti neznámá. Ve skutečnosti je z 80% případů pachatelem někdo, koho oběť zná – partner, ex partner, příbuzný, kamarád, kolega (FOKUS, 2015). Tento fakt často způsobuje ostrakizaci oběti, která se rozhodne násilí oznámit. Rodina a blízké okolí oběť často odsoudí a uvalí do sociální izolace, problémů v práci či ve škole (Chomová, 2014).

Centrum pro prevenci a kontrolu nemocí vymezuje rozsáhlejší definici sexuálního násilí, která popisuje možný vztahu mezi obětí a pachatelem a že k sexuálnímu útoku nemusí dojít pouze na opuštěných místech, jak si myslí 35% respondentů výše zmíněného průzkumu (FOKUS, 2015).

Dle průzkumu Amnesty International (2015) dojde v České republice ročně k sedmi a půl tisícům znásilnění. Ačkoli výzkumníci se domnívají, že počet znásilněných žen se může vyšplhat až ke 20 000, a to z důvodu neohlášených případů. Míra ohlášení všech násilných činů se sexuálním podtextem na policii nepřesahuje více než 8 %. V návaznosti na sociální dopady tohoto druhu násilí je zcela pochopitelné, proč oběti sexuální násilí neohlašují. Přispívá k tomu i fakt, že ve většině případů si oběť není jista, zda šlo vůbec o trestný čin, stydí se nebo má strach ze msty (Chomová, 2014).

Agentura FRA v roce 2012 realizoval průzkum založený na rozhovorech s 42 002 ženami ve věku 18-74 let z 28 členských států Evropské unie, přičemž z každého členského státu bylo minimálně 1500 respondentek.

Obrázek č. 2

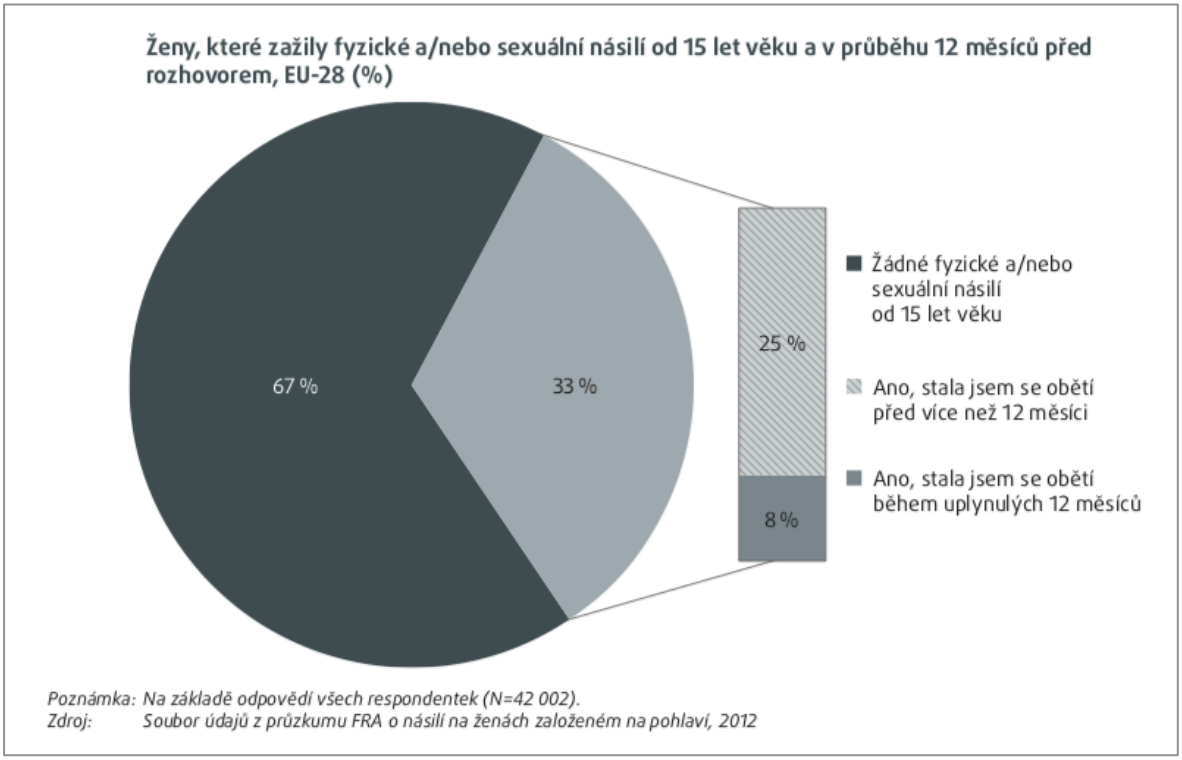

Obrázek č. 2: Znázornění fyzického/sexuálního násilí u všech respondentek (FRA, 2012)

Agentura FRA zjistila, že 33 % žen z celkového počtu 42 002 zažilo fyzické a/nebo sexuální násilí (viz obrázek č. 2). Dále se agentura ptala na zkušenosti těchto žen se čtyřmi formami sexuálního násilí, přičemž zjistila, že 1 z 20 žen od 15 let věku byla znásilněna, u 6 % dotazovaných se někdo pokusil o znásilnění. Dále 6 % žen uvedlo, že je někdo přinutil k sexuální aktivitě, i za předpokladu, že to nechtěly či nemohly odmítnout. A 6 % žen se rozhodlo se zúčastnit sexuální aktivity, jelikož se bály následků, kdyby odmítly (FRA, 2012).

1.6. Legislativa

V roce 2010 došlo k významné úpravě zákona, kdy zákon č. 140/1961 Sb., trestního zákona, byl nahrazen zákonem č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku. Hlava třetí zákona č. 40/2009 TZ jasně popisuje 11 trestných činů (§ 185-§ 193) proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti. Mezi tyto trestné činy se řadí znásilnění, sexuální nátlak, pohlavní zneužití, soulož mezi příbuznými, kuplířství, prostituce ohrožující mravní vývoj dítěte, šíření pornografie, výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií, zneužití dítěte k výrobě pornografie a lze sem i zařadit obchodování s lidmi (Kalibová & Houžvová, 2014).

1.6.1. Znásilnění

Trestný čin znásilnění je se svou trestní sazbou v zákoně č. 40/2009 Sb, trestního zákoníku definován následovně: "*Kdo jiného násilím nebo pohrůžkou násilí nebo pohrůžkou jiné těžké újmy donutí k pohlavnímu styku, nebo kdo k takovému činu zneužije jeho bezbrannosti, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až pět let.*" Sazba odnětí svobody na dvě až deset let čeká pachatele, který spáchá výše zmíněný čin na dítěti nebo se zbraní. A odnětím svobody na pět až dvanáct let bude potrestán pachatel, který spáchá výše zmíněný čin na dítěti mladším patnácti let, nebo způsobí takovým činem těžkou újmu na zdraví. Nejvyšší trest odnětí svobody na deset až osmnáct let dostane pachatel, který způsobí výše zmíněným činem smrt. Příprava výše zmíněných činů je trestná (§185 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, 2009).

1.6.2. Sexuální nátlak

Druhým trestným činem popsaným v legislativě a nacházejícím se pod paragrafem číslo 186 je sexuální nátlak, jež zní v zákoně č. 40/2009 Sb. Trestního zákoníku takto: "*Kdo jiného násilím, pohrůžkou násilí nebo pohrůžkou jiné těžké újmy donutí k pohlavnímu sebeukájení, k obnažování nebo jinému srovnatelnému chování, nebo kdo k takovému*

chování přiměje jiného zneužívaje jeho bezbrannosti, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až čtyři léta nebo zákazem činnosti." Sazba odnětí svobody se postupně stupňuje v závislosti na skutkových podstatách činu, obdobně jako u trestného činu znásilnění. Nejvyšší možný trest však dosahuje šestnácti let, kdy pachatel výše zmíněným činem způsobí oběti smrt (§186 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, 2009).

1.7. Oběti sexuálního násilí

Murín (1999) cituje ve své knize *Sex kontra kultura* doktora Kočiše, jenž se zmiňuje o trendu poslední doby, že si oběť za své znásilnění může sama. Díky vědnímu oboru viktimologie, jež zkoumá konání pachatelů i obětí ve snaze předvídat a předcházet takovým činům v budoucnu, víme, že pachatelé jsou většinou při sexuálních útocích více soustředěni na sebe než na oběť a zdaleka nerozhoduje atraktivita oběti ani věk. Pachatelé drží k obětem odosobněný vztah jako k věcem.

Žijeme v době, kdy zpravidla ženy připravujeme a vychováváme k nepřetržité obezřetnosti a ostražitosti, a tudíž i ke strachu z napadení, který ženu omezuje a spoutává. Naše společnost se prvotně nezaměřuje na výchovu mužů k rovnocennému přístupu, úctě a respektu k něžnému pohlaví.

Nejvíce protěžovaným prvkem prevence sexuálního útoku je aktivní účast na kurzu sebeobrany, kde ženu (či raději účastníka) naučí spoléhat se sama na sebe, umět správně zareagovat, fyzicky zaútočit a ubránit se. Dalším prvkem prevence sexuálního napadení je vyhýbat se nadměrné konzumaci alkoholu, která ztěžuje obranu oběti. Ale zásadním obranným prvkem je v žádném případě nepřijmout roli oběti. To znamená nepřipustit si, a hlavně ne pachateli, fakt útoku. Oběti nejvíce pomůže vyvést útočníka z automatické dráhy útoku, kdy předpokládá pasivitu oběti jako nějakého předmětu. Útočník v takovou chvíli nepředpokládá běžnou konverzaci, detailní otázky. Obětem se připuštění možnosti sexuálního styku doporučuje, ale nejprve poukázáním na menstruaci, zdravotní problémy, či dokonce pohlavní nemoci. Nejúčinnější psychologickou zbraní oběti je nepřipuštění své pasivní role jako nějaké použitelné věci, ale vystupovat jako aktivní osoby. Velmi podstatný poznatek je, že suverénní, sebevědomé a aktivní ženy bývají znásilňovány velmi zřídka (Murín, 1999).

Je smutnou pravdou, že k sexuálním útokům nedochází pouze neznámou osobou, jak si většina lidí myslí. Nejčastěji k násilí dochází doma a dopouštějí se ho osoby blízké i ty nejbližší oběti – partner, manžel (Persefona, 2015).

1.8. Profil pachatele sexuálního násilí

V této pasáži práce se věnuji charakteristikám pachatele, které zveřejnil Institut pro kriminologii a sociální prevenci (2015). Z všech 796 analyzovaných násilných sexuálních deliktů vyšel průměrný věk pachatele 33 let, přičemž věkové rozpětí pachatele se pohybovalo od 15 let do 65 let.

Z 92,3 % se jednalo o individuální útok, tedy o delikt spáchaný jedním pachatelem. Ve zbylých 7,7 % šlo o útoky spáchané dvěma a více pachateli. Dalším a velmi významným kriminogenním faktorem, přispívajícím k násilné sexuální trestné činnosti, je vliv návykové látky, především alkoholu. I v této analýze vyšlo, že 51 %, tedy 405 případů, byla spáchána pod vlivem návykové látky. V případech pachatelů intoxikovaných návykovými látkami, docházelo zároveň častěji k okradení či oloupení oběti, a častěji vůči ní použil násilí. Toto zjištění odpovídá skutečnosti, že pod vlivem návykové látky dochází ke snížení až ztrátě zábran, zhoršenému odhadu fyzické síly a intenzitě násilí. U 37 % pachatelů došlo k násilným sexuálním deliktům v době, kdy se měl podrobovat určitému opatření uloženého soudem. Ke krádeži či loupeži v průběhu znásilnění došlo ve 35,9 % případů, přičemž mezi nejčastěji odcizené věci patřily mobilní telefony, peněženky, platební karty, doklady, klíče, šperky či hodinky. Analýzou také vyšlo najevo, že ve většině případů, a to v 78 %, došlo k násilnému sexuálnímu deliktu bez použití zbraně, předmětu či nástroje. A ve stejném zastoupení případů došlo nejprve k navázání kontaktu s obětí oslovením, požádáním o pomoc či radu, nebo se jednalo o pachatele, kterého oběť dobře znala. Největší zastoupení analyzovaných deliktů končilo tím, že pachatel opustil oběť a z místa činu v poklidu odešel nebo utekl, takovým způsobem ukončilo sexuální útok 242 deliktů. Opačným způsobem, že oběť opustila místo činu, a to útěkem, odchodem pod falešnou záminkou či prostým odchodem, nastalo ve 204 případech. Jako posledním četně zastoupeným zakončením byla situace, kdy pachatel umožnil oběti opustit místo činu. Tento způsob se vyskytl ve 219 případech (Blatníková, Faridová, Zeman, 2015).

Gustav Murín rozdělil pachatele do tří skupin, dle způsobu znásilnění. Do první skupiny patří extrémní zločiny způsobené úchylnými, sadistickými či trvale frustrovanými pachateli, kteří své oběti přepadávají bez většího rozmyslu a výběru, zato nutkavě a bez schopnosti ovládání. Pachatele spojuje fakt, že páchají čin stejným způsobem u každé oběti. Ve většině případů skončilo napadení smrtí oběti. Zde se pravděpodobně dotýkáme oblasti pudových nutkání pachatelů.

Ve druhé skupině se vyskytují pachatelé s kriminální historií, pro něž sexuální delikt není hlavním, nýbrž podstatným prvkem. U těchto pachatelů nepředpokládáme žádné úchylné vlastnosti, ani jejich sexualitu neoznačujeme za nenormální. Jde převážně o agresivní jedince s kriminální minulostí.

Ve třetí skupině se nachází pachatelé z okolí blízkého oběti. Smutné na tom je, že se tyto činy nedostávají tak často před soud jako delikty z předchozích dvou skupin, zato se stávají několikanásobně častěji. Problémem je, že nelze tyto činy tak snadno identifikovat jako znásilnění. Zde se dotýkáme tenkých hranic násilí a sexuálních norem (Murín, 1999).

2. Prostředí noční zábavy

2.1. Charakteristika prostředí noční zábavy a jeho účastníků ve spojitosti se sexuálním násilím

Prostředí noční zábavy je nedílnou součástí života lidské populace, zejména mladých lidí ve věku 15-34 let. Je to místo, kde lidé tráví svůj volný čas se záměrem užít si trochu zábavy, setkat se s přáteli, odreagovat se od povinností všedního života, ale také seznámit se s novými lidmi, případně nalézt si potenciální partnerský či sexuální vztah. Ačkoli se zdá, že takové prostředí přináší jenom samé pozitivní věci, opak je pravdou. Navázání sexuálních a partnerských vztahů bývá nejčastějším důvodem pro návštěvu barů a nočních klubů, proto prostředí nočních podniků představuje velice sexualizovanou atmosféru, která však komplikuje identifikaci případných problémů, což ostatně dokazuje i průzkum agentury FRA (2012). Ten uvádí, že jedno z míst nejzávažnějších nepartnerských násilí v České republice představuje prostředí hospod, restaurací, klubů a diskoték. S tímto prostředím je neodmyslitelně spojené užívání návykových látek, zejména alkoholu. Nejzrádnějším účinkem alkoholu je snižování zábran, což se stává vyšším rizikem pro vznik nepříjemných situací, včetně sexuálního násilí (Stop-SV, 2018).

Sexuálního násilí v prostředí noční zábavy je nejčastěji pácháno mužskými návštěvníky vůči ženám, a to jak návštěvnicím, tak pracovnicím podniků. Nezastírejme však, že se ho mohou dopouštět obě pohlaví, a stejně tak se sexuálních útoků můžou dopouštět zaměstnanci vůči účastníkům, nicméně statisticky je tomu spíše naopak (Stop-SV, 2018).

2.2. Projevy sexuálního násilí v prostředí noční zábavy

Sexuální násilí v klubech se může projevit hned několika způsoby. Prvním způsobem může být oportunistické sexuální násilí. To se projeví na základě příležitosti, které útočník využije a například na přeplněném parketu začne nepatřičně osahávat druhou osobu. V horším případě využije útočník situace, kdy je druhá osoba pod vlivem a není schopná se nijak bránit nebo jen odmítnout sexuální akt.

Další způsob, jak se může projevovat sexuální násilí, je nesprávným odhadem situace. Dochází k tomu v momentu, když se útočník mylně domnívá, že se o něj druhá osoba zajímá, a to v sexuální oblasti. V tomto případě se může násilí projevit i jako následek těchto nedorozumění v podobě agresivní reakce na odmítnutí.

Třetí příklad sexuálního násilí v klubech bývají v podobě sexuálních predátorů. Jsou jimi lidé, kteří navštěvují noční podniky s úmyslem, najít potenciální oběť, nejlépe pod vlivem alkoholu či jiných návykových látek. takové oběti mají nižší odolnost se bránit a čelit odmítnutím. Také je méně pravděpodobné, že ohlásí proběhlý sexuální útok.

Sexuální násilí mohou podporovat společenské normy, a tím často znesnadňují jeho identifikaci. Může tomu být například ve chvíli, kdy se žena, která konzumuje alkohol, považuje automaticky za "povolnou" (Stop-SV, 2018). Nebo český jazyk, který je typický svým dvojsmyslem, dává lidem spoustu příležitostí, jak snadno sklouznout k verbálnímu sexuálnímu harassmentu.

2.3. Rizikové faktory prostředí noční zábavy

Je dokázáno, že projevy sexuálního násilí v klubech bývají ovlivněny vzájemně působícími faktory, které se týkají úrovně osobní, vztahové, komunitní a společenské.

Mezi osobnostní faktory bezpochyby patří pohlaví a fakt, že ženy se stávají častěji oběťmi a muži se stávají častěji pachateli. Dalším osobnostním faktorem je věk, který u oběti i útočníka bývá nižší. Dalším osobnostním faktorem je konzumace alkoholu, která ovlivňuje nejen oběť, ale i pachatele. Jako poslední faktor sem patří předchozí zkušenost se sexuálním násilím, jak v prostředí noční zábavy, tak v jiném prostředí.

Do vztahových faktorů se řadí skupinová dynamika. Lze to vysvětlit tak, že zkušenost se sexuálním násilím v rámci skupiny zvyšuje riziko jednotlivce se stát během noci obětí sexuálního násilí. Jedna studie dokonce uvádí, že pokud má skupina alespoň jednoho

člena, který se často opíjí, jsou všichni účastníci skupiny vystaveni zvýšenému riziku sexuální agrese tu noc venku (Quigg et al. 2018).

U komunitních a společenských faktorů se setkáváme s postoji, očekáváním a společenskými normami, které jsou v dané společnosti přijatelné, a tím ve skutečnosti přispívají k sexuálnímu násilí. Dalším rizikovým faktorem je charakter podniku. Pokud je klub přeplněný, nepřehledný a skrývá tmavá zákoutí je velmi pravděpodobné, že tam k sexuálnímu útoku dojde. Velmi podpůrné pro potenciální nebezpečí jsou slevové akce na alkohol nebo události, které vedou návštěvnice klubu k vyzývavému či skoro žádnému oblečení. Samozřejmě vše je umocněné benevolentním chováním a postojem managementu nočního podniku (Stop-SV, 2018).

2.4. Vzorce užívání návykových látek v prostředí noční zábavy

Mnoho mladých lidí, kteří se chodí bavit ven na akci, se domnívá, že konzumace alkoholu a užívání jiných návykových látek představují problém ve chvíli, když pijí nebo berou každodenně. Tudíž jejich víkendové nadužívání nevede k problémům. Realita je ale o poznání jiná.

Alkohol, mnohdy doprovázen dalšími návykovými látkami, je neoddělitelnou součástí nočního dobrodružství mladých lidí. Způsobem, jakým mladí lidé konzumují alkohol, je model tzv. *binge drinking*, definovaný jako konzumace pěti a více sklenic alkoholických nápojů vypitého během jedné příležitosti (Calafat et al, 2011).

Binge drinking, neboli nárazové pití alkoholu, je úzce spojeno s noční zábavou. Nejedná se o každodenní konzumaci alkoholu, ale spíše o jakousi epizodickou, ke které dochází o víkendech nebo ve dnech volna. Státní zdravotnický ústav (Csémy & Sovinová, 2015) doporučuje nepřekračovat při *binge drinking* dávku 40 g alkoholu, což odpovídá maximálně dvěma standartním alkoholickým nápojům. Standartní alkoholický nápoj představuje 500 ml piva o síle 4 %, 200 ml vína o síle 11 %, 50 ml destilátu o síle 40 % a 100 ml likéru o síle 20 %. U všech zmíněných nápojů se pohybuje dávka mezi 16-18 g čistého alkoholu (Alkoholpodkontrolou.cz, 2018).

Tento zdánlivě neškodný způsob užívání alkoholu je spojeno se zdravotními a sociálními problémy, mezi které nejčastěji patří úrazy v důsledku dopravních nehod, násilné chování v mezilidských vztazích, otravy alkoholem, infarkty myokardu, pohlavně přenosné choroby, nechtěná těhotenství a cévní mozkové příhody. U *binge drinking* spočívá největší

riziko v postupném a častějším zařazování trávení volného času tímto způsobem. Tím pádem velmi snadno narůstá i tolerance k vypitému alkoholu a vzniká fyzická i psychická závislost (Alkoholpodkontrolou.cz, 2018).

Binge drinking je typickým vzorcem užívání alkoholu mezi mladými dospělými a vysokoškolskými studenty, tudíž v období mezi adolescencí a dospělostí. Po přechodu do dospělé fáze života je tento způsob omezen, jelikož není v souladu s dospělými sociálními rolemi v zaměstnání, partnerství, manželství či rodičovství. Ačkoli u některých dospělých dochází k návratů k tomuto vzorci užívání, a to z důvodu náročných životních situací (rozchod, rozvod, ztráta zaměstnání) (Alkoholpodkontrolou.cz, 2018).

V prostředí noční zábavy se samozřejmě nesetkáváme pouze s alkoholem, ale i dalšími návykovými látkami. V Evropě nejběžnějšími nelegálními stimulanty jsou kokain, amfetaminy a MDMA. Užívanými nejsou jen ve specifických tanečních a hudebních podnicích, ale i v běžných prostředích noční zábavy jako jsou bary a house party. Velmi často v kombinaci s alkoholem. Trh se stimulanty v Evropě je různorodý. Kokain je častější ve Španělsku a Velké Británii. Amfetaminy v Německu, České republice, Finsku či Chorvatsku a extáze je nejčastější ilegální látkou v České republice, Velké Británii a Holandsku, viz obrázek č. 3 (EMCDDA, 2018).

Obrázek č. 3

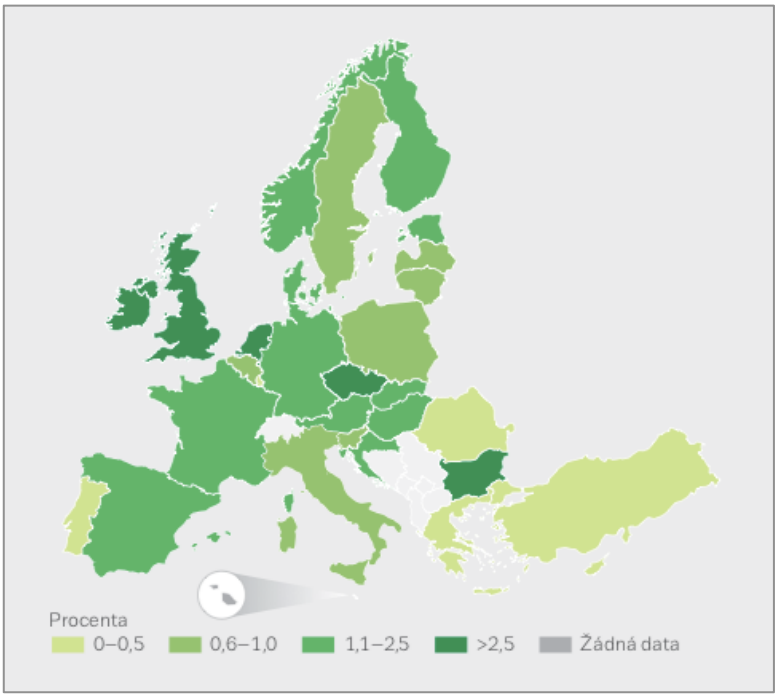

Obrázek č. 3: Prevalence užití MDMA v posledním roce mladými dospělými (EMCDDA, 2018)

Ve spojitosti s ilegálními návykovými látkami se můžeme setkat s dalšími vzorci užívání skryté populace uživatelů v prostředí noční zábavy. Za skrytou populaci uživatelů návykových látek považujeme ty, kteří ještě nevyhledali žádnou pomoc ve spojitosti s užíváním a nejsou ani nikde vedeni jako uživatelé. Velmi zajímavým vzorcem užívání v prostředí noční zábavy je experimentátorství. Experimentátoři jsou uživatelé, jež mají více než jednu zkušenost s ilegální návykovou látkou. Způsobem užívání je zkoušení různých skupin návykových látek a nenacházíme v něm žádnou pravidelnost. Často se jedná o jednorázové užití návykové látky nebo k opakovanému užití dochází po delším časovém úseku (Novák & Gabrhelík, n.d.).

Rekreační užívání jako vzorec užívání v prostředí noční zábavy se vyznačuje tendencí uživatelů k pobavení se, odreagování, uvolnění se a navození určitých žádoucích emocionálních stavů a prožitků. Pro tento vzorec užívání je typická preference určité drogy a settingu, neboli prostředí, ve kterém je droga užita (Novák & Gabrhelík, n.d.).

2.5. Intervence v prostředí noční zábavy v ČR

Intervenční programy v prostředí noční zábavy se myslí takové programy, které se zaměřují na sekundární a terciární prevenci. Dle zákona 108/2006 Sb., o sociálních službách, se tomu rozumí jako terénní sociální službě, která je poskytnuta osobám ohroženým rizikovými faktory, které jsou spojeny s tímto specifickým prostředím. Mezi rizikové faktory patří dehydratace, přehřátí, nadměrný hluk, rizikový sex, užívání legálních i ilegálních návykových látek, rizikový návrat z klubu domů.

Na území České republiky provádí preventivní a intervenční činnost v rámci prostředí taneční scény, nočního života a zábavy pouze dvě služby – program Hard&Smart v Brně a program Partyharm Reduction v Praze.

Obě služby vychází z principů Harm reduction a Public health. Tím je myšleno, že ve svém jednání se obecně snaží o bezpečnější a zdravější průběh zábavy v daném prostředí a zároveň pracují s lidmi, kteří byli již těmito faktory zasaženy. Cílovou skupinou jsou tedy návštěvníci prostředí nočních klubů a festivalů, především mladiství a mladí dospělí ve věku 15-35 let, kteří užívají nebo svým užíváním psychoaktivních substancí jsou v ohrožení. Program se v podstatě věnuje cílové skupině, která pokrývá celou škálu uživatelů, od rekreačních uživatelů drog, experimentátorů s návykovými látkami, škodlivých uživatelů, osob ohrožených užíváním až po ojedinělé případy problémových uživatelů. Program se zaměřuje na předcházení a řešení ohrožujících akutních a aktuálních

dopadů užitím NL. Nejčastěji se jedná o akutní ohrožení života a zdraví jedince, ve smyslu předávkování, dehydratace, hypertermie, poškození sluchu. Dále o akutní psychické potíže jako psychóza, panika, "bad trip", zdravotní potíže a také problémy související se sociální a trestněprávní oblastí. Obě služby jsou vybaveny tzv. *chill out zónou*, kde je prostor se účastníkům noční zábavy věnovat a kde si mohou odpočinout. Kromě snižování a minimalizace rizik formou distribuce HR materiálů (kondomy, špunty do uší, vitamíny, uhlíkové filtry, želatinové kapsle, letáky, malé občerstvení, vodu) poskytují účastníkům noční zábavy individuální poradenství, krizovou intervenci, navázání na další síť odborných služeb (Hard&Smart, n.d.; Partyharm Reduction, n.d.).

Sekundární cílovou skupinou služby Hard&Smart tvoří majitelé hudebních podniků, organizátoři akcí, personál (barmani, bezpečnostní služby, manažeři) či produkční. S touto cílovou skupinou dochází ke školením, kterým předcházel monitoring prostředí, analýza výchozích potřeb zařízení a sběr dat. Poté dochází k odbornému poradenství a případné certifikaci podniku či akce dle podmínek v certifikačním dokumentu služby Hard&Smart (Hard&Smart, n.d.).

3. Projekt Stop-SV

Povědomí o výskytu a následcích sexuálního násilí v prostředí noční zábavy postupně narůstá. Dochází také k rozvoji a implementaci preventivních opatření, například v podobě kampaní Nenechte si ubližovat nebo MeToo. Ačkoli je upozornění na daný problém a relevantní právní předpisy velmi záslužná věc, pořád jsou takové kampaně zaměřeny pouze na oběti a na předcházení jejich ohrožení.

Naopak některé výzkumy naznačují, že teprve přihlížející osoba u konfliktu může sehrát klíčovou roli jak při gradování agrese v baru, tak při její redukci. Vize školení, které jsou zaměřené na přihlížející, se týkají změn společenských norem, povzbuzování a motivování společnosti, aby se do prevence a boje proti sexuálnímu násilí zapojila, a tím chránila potenciální oběti.

Projekt Stop-SV (*Staff Training on Prevention of Sexual Violence*) nabízí potřebné a ucelené údaje o efektivitě prevence sexuálního násilí v prostředí noční zábavy, jeho implementaci a následné evaluaci. Do projektu byly celkem zapojeny čtyři země EU: Česká republika, Velká Británie, Španělsko a Portugalsko (Stop-SV, 2018).

3.1. Popis a cíle školícího programu STOP-SV

Stop-SV nabízí praktický nástroj, který má za cíl pomoci pracovníkům prostředí noční zábavy správně rozpoznat, předcházet a reagovat na sexuální násilí, a to jak mezi zákazníky, tak i pracovníky podniků. Stop-SV využívá přístupu, který zohledňuje dlouhodobou pozornost širší škále faktorů v nočním prostředí, a vychází z teoretických poznatků o efektivní primární prevenci (Stop-SV, 2018).

Školící program Stop-SV přistupuje ke vzdělávání neformálně. Školení se uskutečňuje s předem naplánovanými aktivitami, které mají dané své cíle, časovou náročnost a východiska. Společně přichází i určitá forma podpory vzdělávání, tzn. vztah školitel – účastník. Tento školící program není poskytován klasickými vzdělávacími institucemi, nýbrž veřejnými institucemi, občanskými společnostmi, veřejností, s cílem předat znalosti a rozvíjet schopnosti participantů v jejich přirozeném prostředí (Quigg et al, 2018).

Cílem programu Stop-SV je rozšiřování povědomí o charakteru, rozsahu a následcích sexuálního násilí, dále nabízí způsoby, jak sexuálnímu násilí předcházet a jak na něj reagovat. Snaží se o to, aby se participanti školení přidali k prevenci sexuálního násilí v prostředí noční zábavy, ale i kdekoli jinde. Pracovníci v prostředí noční zábavy jsou hlavní skupinou, která by měla být do školení o prevenci zapojena, vzhledem k jejich postavení klubu, kde se mohou stát buď svědky i oběťmi sexuálních útoků. Vzdělávání a školení svědků je velmi významnou strategií prevence forem násilí a hlavně sexuálního. Cílem strategie je zvýšení vnímavosti komunity vůči sexuálním útokům, příprava k aktivní prevenci, povzbuzení jednotlivců k bezpečným reakcím na sexuální násilí a odstranění bariéry, které jim v reakci mohou bránit (Stop-SV,2018).

Aby bylo dosaženo všech plánovaných cílů projektu Stop-SV, bylo zapotřebí podniknout dvoufázové školení v této oblasti. První školení bylo zajištěno pro facilitátory, tzn. budoucí trenéry/lektory pracovníků nočního života. Během tohoto prvního školení, které celé proběhlo v anglickém jazyce se zahraničními partnery projektu, probíhal také překlad materiálů do českého jazyka, samozřejmě také do španělštiny a portugalštiny. Druhé školení bylo určeno pro pracovníky nočního života, které bylo doprovázeno školícími technikami programu Stop-SV (Quigg et al, 2018).

3.2. Školící techniky a tréninkový manuál Stop-SV

Všechny školící techniky předpokládají, že participanti již mají zkušenosti a znalosti, o které se mohou podělit. Předpokládá se tedy, že zapojení budoucí lektoři pracují ve službě v prostředí noční zábavy, v prostředí s uživateli návykových látek, kteří se pohybují v tomto prostředí nebo pracují s oběťmi sexuálního násilí.

Ačkoli má školení předem daná témata, stále se řídí tím, co participanti vědí, co vědět potřebují a kde a jak potřebné informace mohou získat. Úkolem školících technik je podpora v rozvoji schopností, které vedou ke kritickému myšlení. Ambicí školení je, že by mělo uspokojit potřeby jak individuální, tak společné a v ideálním případě dát prostor kreativitě a novým myšlenkám.

Někteří pracovníci mohou zaujmout negativní postoj k částem školení, kde se pojednává o omezování konzumace alkoholu. Velká část nočních klubů považují prodej alkoholu za hlavní zdroj příjmu a mohou se domnívat, že by školení mohlo mít negativní vliv na jejich podnikání.

V jiném případě může zaměstnavatele klubu od školení odradit vysoká fluktuace zaměstnanců. Na tyto varianty školící techniky taktéž myslí a jsou uzpůsobeny tak, aby byly snadno pochopitelné, účelné a zaměřené na potřeby pracovníků a jednotlivé podniky noční zábavy.

Školící techniky mají základní čtyři cíle:

1. „Zvýšení povědomí o charakteru sexuálního násilí v prostředí noční zábavy a o jeho následcích a souvisejících rizikových faktorech.“
2. „Zdůrazňovat nepřijatelnost jakékoliv formy sexuálního násilí.“
3. „Zvýšit povědomí o tom, jak identifikovat, předcházet a reagovat na sexuální násilí v prostředí noční zábavy.“
4. „Rozvíjet schopnosti, jak bezpečně zareagovat z pozice přihlížejícího a účinně tak předejít sexuálnímu násilí.“.

Školení je nastaveno na dvě hodiny. Během školení je nutno mít notebook/počítač, internetové připojení, fungující ozvučení, projektor, psací potřeby, papíry, flipchart/psací tabuli, vytištěné vybrané techniky. Součástí školících materiálů je powerpointová prezentace se školícími technikami, vybrané techniky, které se vytištěné rozdávají

participantům na zvláštních papírech a velmi propracovaný školící manuál pro facilitátory (Stop-SV, 2018).

Manuál Stop-SV poskytuje facilitátorům vzdělávací program, který je určen k rozvoj kapacity pracovníka v prostředí noční zábavy v oblasti schopnosti a ochoty identifikovat, zabránit a reagovat na sexuální násilí. Manuál dále nabízí informace, nástroje a techniky, které podporují implementaci daného školícího programu v klubech a jiných prostředích noční zábavy (Quigg et al, 2018).

Manuál je rozdělen na dvě části. První část poskytuje shrnutí povahy a rozsahu sexuálního násilí v prostředí noční zábavy, jeho následky a rizikové faktory. Ve spojitosti s definicemi je zde popsán přístup Stop-SV, který předchází sexuálním útokům. Druhá část manuálu se zaměřuje na samotný vzdělávací program se všemi informacemi o poskytování školení, včetně snímků z powerpointové prezentace, poznámkami s cíli, časem, informacemi pro participanty atd., viz obrázek č. 4 (Quigg et al, 2018).

Obrázek č. 4

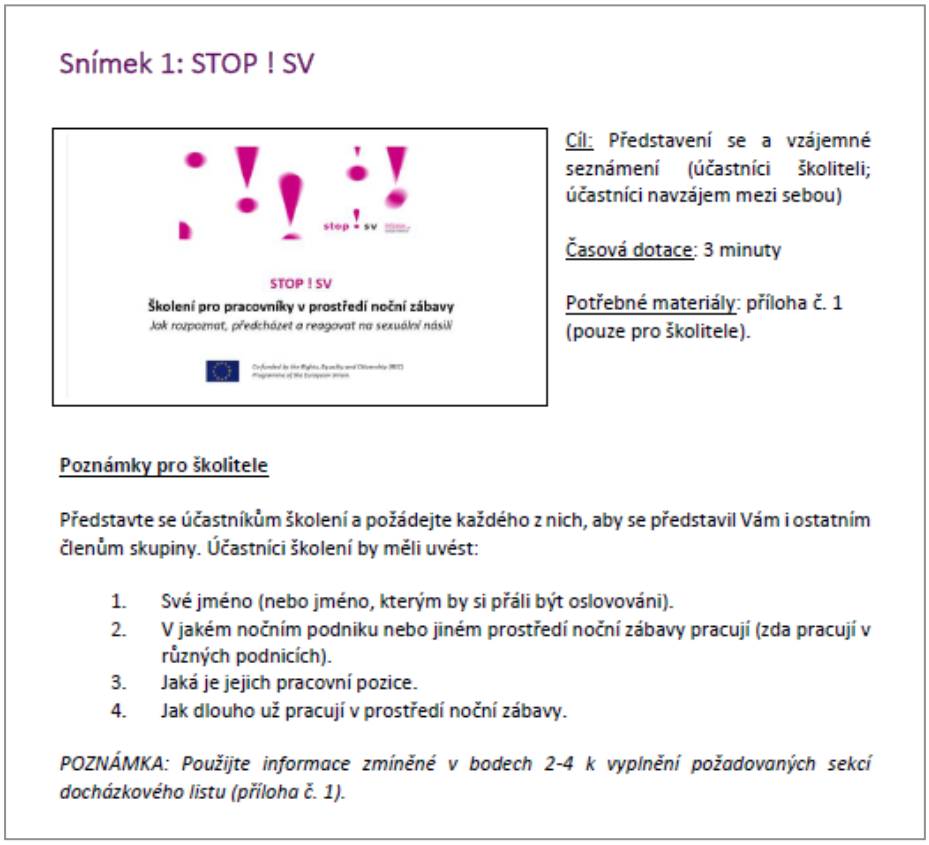

Snímek 1: STOP ! SV

STOP ! SV

Školení pro pracovníky v prostředí noční zábavy

Jak rozpoznat, předcházet a reagovat na sexuální násilí

Cíl: Představení se a vzájemné seznámení (účastníci školiteli; účastníci navzájem mezi sebou)

Časová dotace: 3 minuty

Potřebné materiály: příloha č. 1 (pouze pro školitele).

Poznámky pro školitele

Představte se účastníkům školení a požádejte každého z nich, aby se představil Vám i ostatním členům skupiny. Účastníci školení by měli uvést:

1. Své jméno (nebo jméno, kterým by si přáli být oslovováni).
2. V jakém nočním podniku nebo jiném prostředí noční zábavy pracují (zda pracují v různých podnicích).
3. Jaká je jejich pracovní pozice.
4. Jak dlouho už pracují v prostředí noční zábavy.

POZNÁMKA: Použijte informace zmíněné v bodech 2-4 k vyplnění požadovaných sekcí docházkového listu (příloha č. 1).

Obrázek č. 4: Úvodní strana manuálu Stop-SV školící powerpointové prezentace s poznámkami (Stop-SV, 2018)

3.3. Školení facilitátorů/trenérů

Před samotným školením zaměstnanců zábavních nočních klubů byl vytvořen vzdělávací program, jehož cílem bylo rozvíjet schopnost stát se trenérem školícího programu Stop-SV. Hlavním cílem vzdělávání budoucích trenérů bylo poskytnout jim vědomosti, nástroje a dovednosti, s nimiž mohou poskytovat školení pracovníkům noční zábavy. Vzdělávací program byl realizován zástupci partnerských zemí v rámci projektu, trval přibližně 20 hodin a byl rozdělen do čtyř sekcí.

První sekce se zaměřovala na porozumění sexuálního násilí v prostředí nočního života, a to konkrétně na jeho povahu, rozsah, důsledky sexuálního chování v nočním prostředí a s tím související rizikové faktory, vymezení pojmu *souhlas* a strategie, jak mohou pracovníci předcházet sexuálnímu násilí.

Druhá sekce se zaměřivala na noční život a faktory, které zvyšují zranitelnost a rizikovost sexuálního násilí a jak je v prostředí noční zábavy identifikovat.

Ve třetím se tkání se vzdělávání zaměřilo na prevenci sexuálního násilí na akcích, tzn. jak mohou pracovníci a majitelé klubu zabránit sexuálnímu násilí.

A čtvrtá sekce se zaměřila na provedení adekvátní reakce na sexuální útok. Školení bylo zaměřeno na porozumění teorie o dobré intervenci přihlížejícího, rozdíly a úlohy pasivních a aktivních přihlížejících s cílem podpořit je k relevantním reakcím na sexuální násilí v prostředí noční zábavy (Quigg et al, 2018).

3.4. Školení pracovníků v prostředí noční zábavy

Právě výše zmínění vyškolení facilitátoři převzali školení pro pracovníky v prostředí noční zábavy. Školení by mělo trvat přibližně 2 hodiny. Stejně jako u facilitátorů školení pracovníků pokrývalo tři klíčové oblasti.

První oblast obsahovala porozumění pojmu sexuální násilí v prostředí noční zábavy a jeho rozsahu, důsledkům a rizikovým faktorům sexuálního styku, souhlasu. Další oblastí byl noční život a zranitelnost oběti, která je zvýšená díky faktorům v klubu, které mohou pracovníci snáze identifikovat. A třetí oblast byla o prevenci a reakci na sexuální násilí, které facilitátoři se školícími technikami u pracovníků rozvíjeli. Facilitátoři pro předávání všech potřebných informací použili vedle manuálu Stop-SV i powerpointovou prezentaci. Pracovníci byli facilitátory aktivně zapojováni do diskuzí a aktivit (Quigg et al, 2018).

3.5. Metody sběru dat projektu Stop-SV

Tato pilotní školení byla obohacena o dotazníky, které se dávali pracovníkům *PŘED* školením, *PO* školení a *3 MĚSÍCE PO* školení.

Dotazník PŘED školením, tzv. *pre-training survey*, měl za úkol od pracovníků zachytit: demografické údaje, vzorce užívání alkoholu, porozumění pojmu sexuální násilí, účast při prevenci sexuálního násilí nebo přímou zkušenost s identifikováním sexuálního násilí. Otázky se týkaly pracovníkovo postoje a vnímání o sexuálním násilí a ptaly na sebedůvěru v identifikaci a vypořádání se sexuálním násilím. Všichni pracovníci (n = 114) se tohoto pre-traning survey zúčastnili.

Post-training survey, neboli dotazník PO školení, poskytli facilitátoři pracovníkům ihned po skončení školení. Tento dotazník obsahoval otázky na: demografické údaje, zážitky pracovníka se školením Stop-SV, postoje a vnímání sexuálního násilí, s jakou sebedůvěrou by rozpoznal a vypořádal se se sexuálními útoky nyní. Otázky na postoje, vnímání a sebedůvěru byly v tomto dotazníku zopakovány z důvodu zjištění, zda došlo u pracovníka po školení k nějaké změně. Dále byli pracovníci požádáni o poskytnutí svého emailu, aby mohli být účastníky dotazníku po 3 měsících (*longer-term follow-up survey*). Všichni pracovníci (n = 40) se zúčastnili post-training survey.

Longer-term follow up survey ukáže, zda existuje spojitost mezi účastí na školení a postojem, vnímáním a chováním pracovníků v jejich dalším pracovním i osobním životě (Quigg et al, 2018).

3.6. Výsledky evaluace všech partnerských zemí

Výsledky evaluace jsou uvedeny v publikaci evaluačního reportu s názvem *Stop-SV: a training programme to prevent nightlife-related sexual violence (Evaluation Report)* (Quigg et al, 2018).

Z dotazníkového šetření vyšel vzorek o velikosti 114 respondentů, z toho bylo 54,4 % mužů a ve věkové skupině 18-29 let se pohybovalo 50,9 % zúčastněných. Kousek pod polovinu respondentů (49,1 %) bylo zaměstnáno jako baristé, 15,8 % jako ochranka a v kategorii ostatních zaměstnání pracovalo 35,1 %, například jako DJ pracovalo 7 % respondentů. Přes 80,2 % pracovalo v prostředí noční zábavy přes dva roky. Téměř třetina respondentů (29,5 %) uvedla, že jejich vzorec užívání z poslední tři měsíce odpovídá

každotýdennímu *binge drinking*. Jedna pětina respondentů (20,2 %) uvedla, že se v minulosti účastnila nějakého školeno o sexuálním násilí.

Obecně bylo školení Stop-SV pracovníky klubů velmi dobře přijato. Většina respondentů (84,7 %) souhlasila, že školení pro ně bylo přínosné pro jejich současnou pozici. 85 % respondentů uvedlo, že se lépe vypořádají se sexuálním násilím v klubech a 93 % respondentů ohodnotilo práci trenéra za dobrou a velmi podporující během tréninku.

Většina respondentů (88,6 %) uvedla, že délka školení byla adekvátní a 83,3 % respondentů si myslí, že školení obsahovalo správnou míru informací.

Výsledky z jedné části *pre-training* dotazování se týkaly významu pojmu sexuální násilí, které měli respondenti dle jejich vnímání popsat. Téměř polovina popisů odkazovala na verbální (49,4 %) a fyzickou (49,4 %) formu sexuálního násilí, přičemž 16,5 % respondentů zmínilo přímo znásilnění. Téměř polovina respondentů (47,1 %) zmínila, že se jedná o akty, které jsou nežádoucí nebo bez svolení.

Jedna část *post-training* dotazníku se ptala respondentů, nakolik souhlasili nebo nesouhlasili s rozsahem tvrzení o dopadu školení na jejich znalosti. Celkově se většina respondentů shodla, že jim školení poskytlo větší pochopení v oblasti povahy a rozsahu sexuálního násilí v prostředí noční zábavy (86,8 %), v oblasti rizikových či protektivních faktorů výskytu sexuálního násilí v prostředí noční zábavy (86 %), oblasti překažení sexuálního násilí (92,1 %) a v oblasti reakce na sexuální násilí v prostředí noční zábavy ve světě (90,4 %). Většina respondentů (85,1 %) zmínila, že jim školení nabídlo možnosti kde najít podporu a pomoc v případech sexuálního násilí.

V části *pre-training* dotazníku, která byla zaměřena na postoje k sexuálnímu násilí, se 81,4 % respondentů shodlo na tom, že se svolení k sexuální aktivitě dá vzít kdykoli zpět. Pouhých 47,8 % respondentů je přesvědčeno, že oběť nikdy není spoluzodpovědná za sexuální útok a celkem 11,4 % respondentů se domnívá, že pokud je oběť vyzývavě oblečená, říká si o potíže. A pouhých 12,3 % respondentů si nemyslí, že je sexuální násilí problémem v nočním životě, viz obrázek č. 5.

Obrázek č. 5

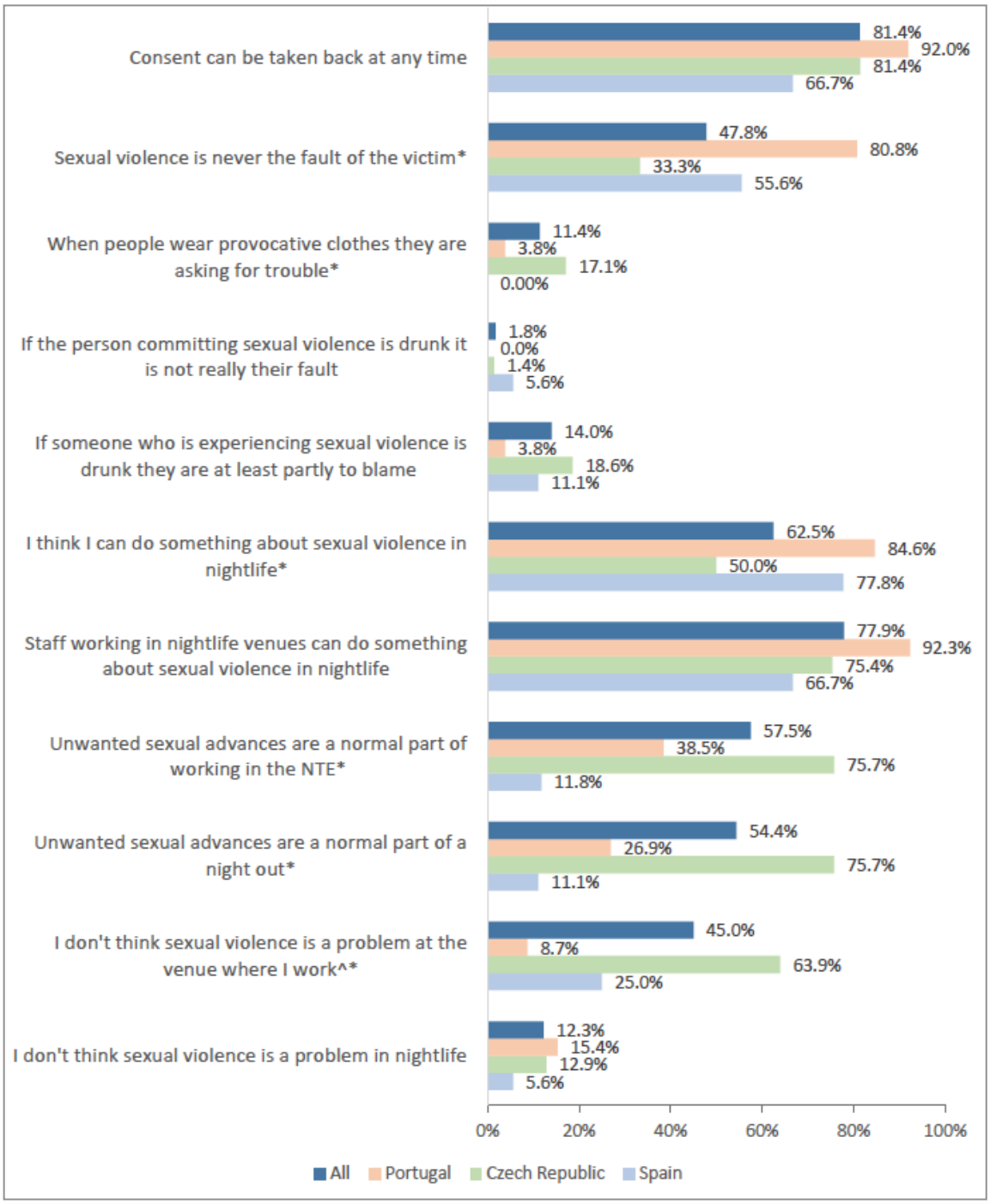

Obrázek č. 5: Odpovědi účastníků školení Stop-SV o souhlasu s daným tvrzením ohledně sexuálního násilí a nočního prostředí (Quigg et al, 2018)

Velmi zajímavé výsledky se zobrazují v obrázku č. 6, kde lze vidět rozdíl mezi dopověďmi z *pre-training* dotazníku a *post-training* dotazníku.

Hned v první otázce na svolení a zda si respondenti myslí, že ho lze kdykoli odvolat, se mírně změnil poměr odpovědí. Ke stejnému poměru změny odpovědi došlo u druhé otázky, zda si respondenti myslí, že za sexuální útok si oběť může sama. Naopak u tvrzení, že nežádoucí sexuální návrhy jsou běžnou součástí noci strávené venku, se počet odpovědí nezměnil. K úpravě názoru došlo i u tvrzení, zda si respondent myslí, že sexuální násilí není problémem v nočním životě.

Obrázek č. 6

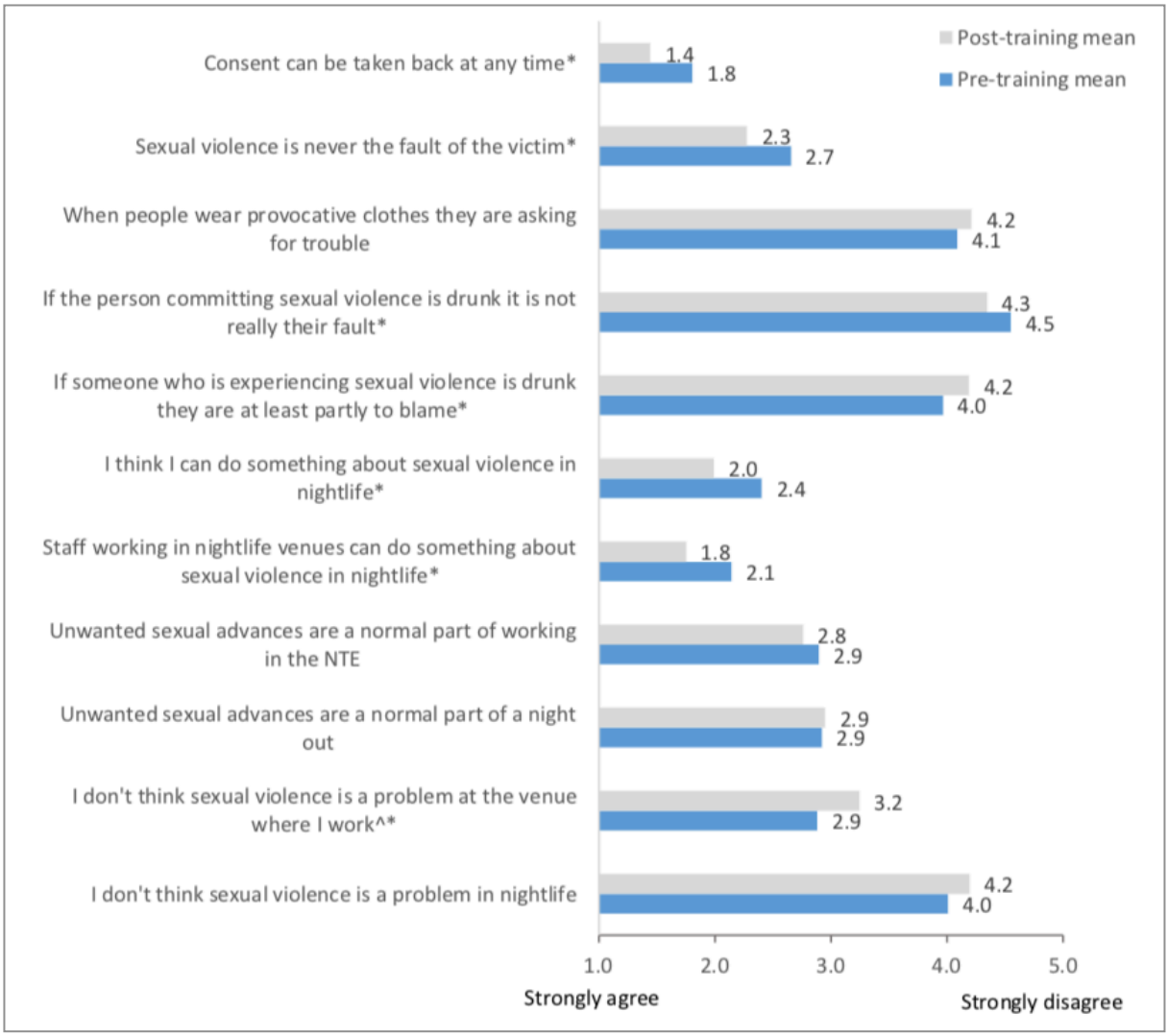

Obrázek č. 6: Postoje a vnímání sexuálního násilí, průměrné skóre před a po školení (Quigg et al, 2018)

V následujícím grafu na obrázku č. 7 lze vidět změna sebejistoty v intervenci sexuálního násilí.

Zde se respondentů ptali, jak jsou si jisti v požádání o pomoc svého kolegy při řešení sexuálního násilí. U této odpovědi si část respondentů byla více jistější až po školení.

K velké změně sebejistoty došlo také v otázce, jak moc si jsou respondenti jistí při kontrole někoho, kdo vypadá opile a odchází v doprovodu někoho dalšího. Tyto posuny v sebejistotě značí pozitivní vliv na změny díky školení Stop-SV.

Obrázek č. 7

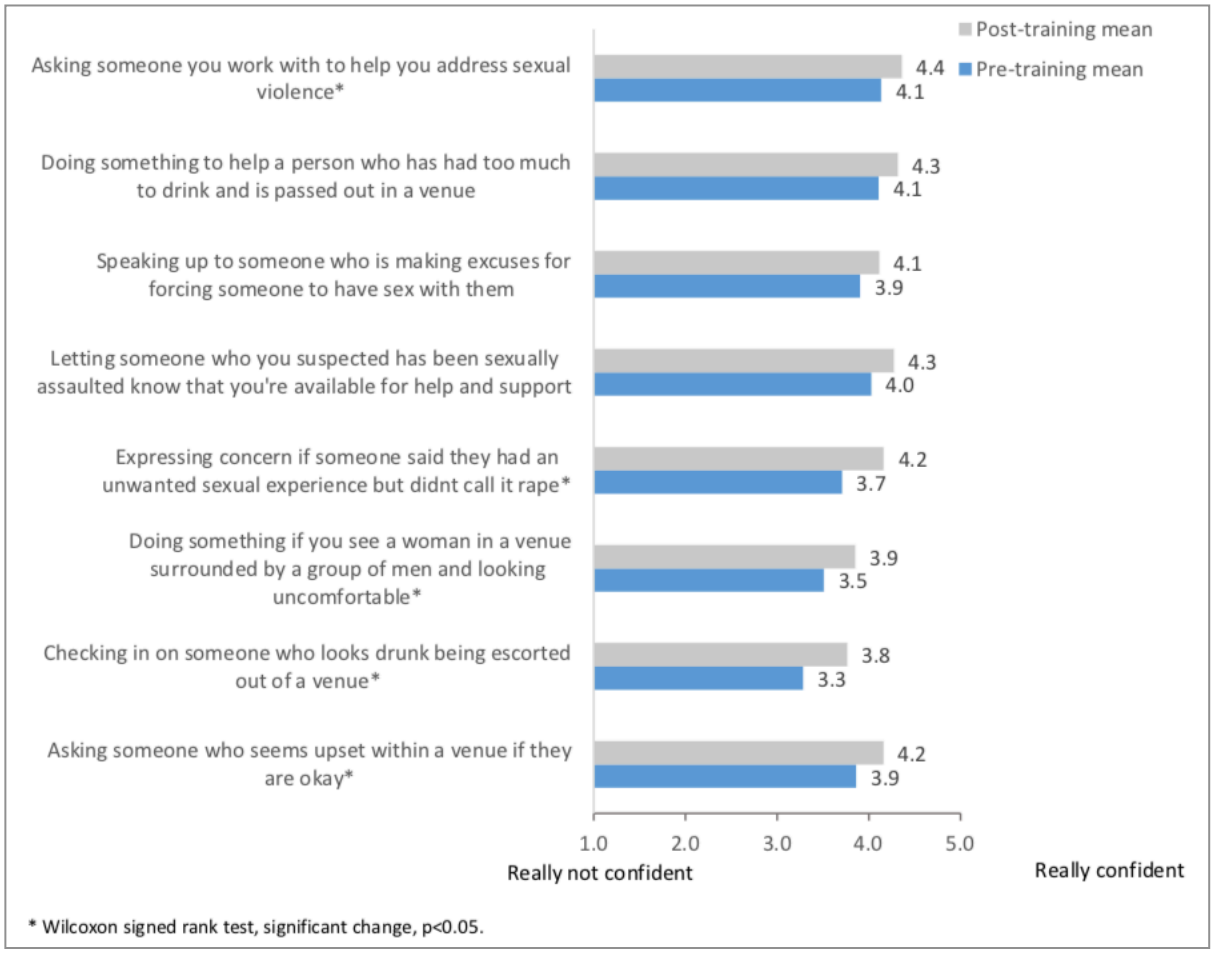

Obrázek č. 7: Sebejistota v intervenci u sexuálního násilí, průměrné skóre před a po školení (Quigg et al, 2018)

VÝZKUMNÁ ČÁST

Součástí diplomové práce je kvalitativní výzkum, který se věnuje zhodnocení školícího programu Stop-SV očima proškolených pracovníků z prostředí noční zábavy. Výzkum byl realizován formou individuálních polostrukturovaných rozhovorů s participanty školení Stop-SV zaměřeného na identifikaci, reakci a prevenci sexuálního násilí.

Výzkumná část mé diplomové práce navazuje na evaluační report projektu Stop-SV, který byl sestaven ze dvou částí – *pre-training* a *post-training* dotazování pracovníků nočních klubů, jež mapovaly 5 následujících oblastí: znalost sexuálního násilí, postoje a vnímání sexuálního násilí, sebejistota v zásahu do sexuálního násilí, identifikace sexuálního násilí a zkušenosti se sexuálním násilí. Ve výzkumné části mé diplomové práce se zabývám segmentem otázek, které v kvalitativní rovině prohlubují význam získaných dat z *pre-training* a *post-training* dotazování. A zároveň získávám informace od samotných participantů školení, kteří hodnotí nabyté informace a jak je použili ve své praxi.

5. Cíle výzkumu

Základním cílem diplomové práce je s pomocí kvalitativních metod zhodnotit školení Stop-SV zaměřené na identifikaci, reakci a prevenci sexuálního násilí v prostředí noční zábavy.

Kvalitativní výzkum je zaměřen na zpětné vazby od pracovníků nočních klubů, jež hodnotí metody použité ve školícím programu Stop-SV a dovednosti lektorů, kteří výše zmíněné metody představili pracovníkům nočních klubů. Dílčím cílem diplomové práce je zjištění, jak se nabyté dovednosti a znalosti ze školícího programu Stop-SV promítly v praxi každého pracovníka nočního klubu. Posledním cílem diplomové práce je podrobné rozebrání postojů pracovníků nočních klubů vůči čtyřem vybraným výrokům, které byly předmětem evaluačního reportu samotného projektu Stop-SV.

6. Výzkumné otázky

Pro účely splnění cílů výzkumu byly stanoveny následující výzkumné otázky:

1. Jak pracovníci nočních zábavy hodnotí proběhlé školení Stop-SV?
2. Jak se promítlo školení Stop-SV do praxe pracovníků noční zábavy v jejich klubu?

3. Jak se změnil postoj pracovníků k problematice sexuálního násilí po absolvování školení Stop-SV?

7. Metody výběru výzkumného vzorku

Pro získání respondentů byla zvolena metoda prostého záměrného výběru, při níž výzkumník cíleně vyhledává účastníky podle určitých, předem stanovených kritérií. To znamená, že si výzkumník předem definoval soubor kritérií, které musí potenciální respondenti splňovat a současně jsou ochotni se dobrovolně do výzkumu zapojit (Miovský, 2006).

Zařazení potenciálních respondentů do výzkumu proběhlo na základě následujících kritérií:

1. je pracovníkem v prostředí noční zábavy,
2. zúčastnil se školícího programu Stop-SV,
3. pracuje na území Prahy nebo Brna.

Prostý záměrný výběr má výhodu v tom, že může být uplatněn hlavně v případě, kdy se jedná o malý výběrový soubor a osoby patřící do základního souboru jsou poměrně dobře dostupné (Miovský, 2006). Vzhledem k tomu, že pilotním školením o reakcích a prevenci sexuálního násilí Stop-SV prošlo 114 pracovníků nočního života, z toho 85 účastníků jen v České republice, tato metoda výběru výzkumného souboru byla přímo nezbytná.

8. Výzkumný soubor

U respondentů byly v úvodu interview zjišťovány socio-demografické údaje - pohlaví, věk, pracovní pozice a město, ve kterém pracují.

Dosažením teoretické saturace byl dosažen počet realizovaných interview. U teoretické saturace je stav dostačující ve chvíli, kdy další účastník již nepřináší nové informace a poznatky, které se dále opakují a potvrzují (Miovský 2006).

V případě mé diplomové práce se jednalo o 11 respondentů, z toho bylo 6 mužů a 5 žen. Věkový průměr činil 28 let, přičemž nejstarší participant měl 38 let a nejmladší 21 let.

Tabulka č. 1: Respondenti výzkumu dle pohlaví a věku

Kód respondenta	Pohlaví	Věk
R1	muž	29
R2	žena	28
R3	muž	38
R4	muž	29
R5	žena	27
R6	muž	26
R7	žena	28
R8	muž	31
R9	muž	26
R10	žena	25
R11	žena	21

Respondenti v době interview byli zaměstnáni na následujících pozicích: manažer klubu, provozní, ochranka před klubem i v klubu, DJ, šatnář, sběrač skla, barman, pracovník intervenční služby působící v nočních klubech, fotograf. Povedlo se tedy do výzkumu obsadit celou škálu pracovních pozic z prostředí nočních klubů.

Respondenti pracovali v prostředí noční zábavy v průměru 5,9 let, přičemž nejkratší praxe v oboru bylo 10 měsíců a nejdelší praxe byla 20 let.

9. Metody tvorby dat

Vedle semistrukturovaného interview bylo původně zamýšleno také realizování fokusní skupiny, nicméně z důvodu nedosažitelnosti cílové skupiny bylo od tohoto záměru upuštěno (více viz Diskuze).

9.1. Semistrukturované interview

Primární metodou výzkumu bylo zvoleno semistrukturované interview, jehož výhodou je, že není striktně strukturovaný a výzkumník se může libovolně, ale v souladu se zásadami semitrukturovaného interview, pohybovat v okruhu otázek, měnit pořadí otázek, či doplňující otázku přidat podle toho, jak rozhovor plyne. Základ tvoří tzv. jádro interview,

okruhy a několik přesně znějících otázek v semistrukturovaném interview jsou položeny tak, aby splňovaly výzkumný záměr a odpovídaly tak výzkumných otázkám (Miovský, 2006). Otázky by měly být položeny tak, aby byly otevřené, jasně formulované a neutrální (Hendl, 1997).

Pro mou diplomovou práci byla sestavena osa interview s následujícími kategoriemi a přesně znějícími otázkami (viz příloha č. 2):

1. kategorie otázek se týká hodnocení školícího programu, jeho součástí a lektorských dovedností,
2. kategorie otázek se ptá na využití školících technik v praxi pracovníka z prostředí noční zábavy,
3. kategorie otázek se zajímá o postojové vyjádření pracovníka vůči problematice.

9.2. Průběh sběru dat

Interview začíná tazatel neboli autor výzkumu, úvodem, kde by měl respondentovi vysvětlit cíl diplomové práce, zajistit mu anonymitu a bezpečí na základě informovaného souhlasu, seznámit respondenta s etickými normami a požádat ho o povolení k nahrávání interview. Následně mu ponechat prostor pro dotazy. Po úvodu přichází tzv. rozehřívací fáze, která má posílit vztah mezi tazatelem a respondentem. Následuje fáze hlavního rozhovoru, kdy se tazatel již ptá dle návodu semistrukturovaného interview. V momentu, kdy se interview blíží ke konci, se přechází do tzv. fáze zchladnutí, kdy může tazatel směřovat rozhovor do neformální roviny, aby se lépe ukončil. Ve fázi uzavření tazatel děkuje za spolupráci a participaci na interview a společně se loučí (Wildemuth, 2009, in Wikiknihovna, 2012).

Před oficiálním sběrem dat proběhlo zkušební interview s potenciálním respondentem, který taktéž odpovídal daným kritériím. Tento pretest mi pomohl v hledání finálních formulací otázek semistrukturovaného interview.

Během procesu tvorby finálních výzkumných otázek a pretestu došlo k oslovení pracovníků nočních klubů čili participantů školení Stop-SV a domluvení osobní schůzky. Kontaktování probíhalo nejčastěji přes oslovení provozních/manažerů klubů, kteří oslovili své zaměstnance s poptávkou po účasti ve výzkumu, posléze mi byly poslány přímé kontakty na email. Na některé z potenciálních účastníků výzkumu jsem měla kontakt

přímo. Před samotnou schůzkou došlo ještě k představení výzkumu, seznámení s jeho záměrem, následné domluvení termínu pro sběr dat.

Osobní setkání nejčastěji probíhala v kavárnách či zaměstnáních respondentů. U dvou respondentů se rozhovor uskutečnil přímo během jejich služby, jelikož bylo velice nesnadné se setkat v jiný čas. U ostatních respondentů se čas rozhovoru pohyboval v časech mezi 13-20 hod v období od ledna 2019 do dubna 2019.

Na úvod byly respondentům předloženy informace pro účastníka výzkumu s informovaným souhlasem s poskytnutím výzkumného rozhovoru, kde jim byla taktéž zaručena anonymita a ochrana údajů (viz příloha č. 1). Pro kvalitní fixaci dat byly rozhovory nahrávány na diktafon značky Olympus WS-320M, po udělení souhlasu respondentem. Délka interview činila v průměru 35 minut. Respondentům nebyla předem slíbena žádná odměna, aby byla zaručena dobrovolnost a vnitřní motivace participovat na výzkumu. Po ukončení interview jako poděkování za jejich čas byla zaplacena útrata v kavárně / restauraci.

Během interview měl výzkumník k dispozici záznamový arch (viz příloha č. 2), jež sloužil k vyplnění tabulky se socio – demografickými údaji a zapisování minima numerických a časových poznámek, které později pomohly výzkumníkovi se snadněji vyznat v zaznamenaných interview. Kombinace audiozáznamu a záznamového archu poskytla výzkumníkovi plné soustředění na interview.

10. Metoda analýzy dat

Zpracování dat a jejich příprava pro analýzu je podmíněna podobou audiozáznamu a minimálních textových poznámek. Prvním krokem před samotnou analýzou dat je doslovná transkripce zaznamenaných interview z audiozáznamu a záznamových archů v papírové podobě do elektronické textové podoby v MS Word. Interview všech respondentů byla uložena pod specifickým názvem: Interview č. XY s doprovodnou tabulkou se socio – demografickými údaji.

U doslovných přepisů interview došlo k redukci dat I. řádu, která je plánovitá a systematická, jelikož je velmi významné vynechat v textu nepodstatnou slovní vatu a výrazy, které nesdělují explicitně vyjádřenou informaci a bourají plynulost rozhovoru. Aby došlo k adekvátní transkripci, lze ji zkontrolovat opakovaným poslechem, či prostřednictvím poslechu někoho jiného (Miovský, 2006).

Další přípravou pro analýzu dat bylo barvení textu v papírové podobě, kdy jsem si pro každou kategorii otázek zvolila jednu barvu a při pročítání textu byly veškeré oblasti, jež obsahují přínosné sdělení do výzkumu a odpovídají výzkumným otázkám, zabarveny. Dle Miovského (2006) takto připravený text usnadňuje orientaci a urychluje analýzu.

10.1. Otevřené a axiální kódování

Při kvalitativní analýze dat byly použity dva dílčí druhy kódování zakotvené teorie – otevřené a axiální kódování (Stauss & Corbin, 1990). Pojmu kódováním se rozumí rozkrytí získaných dat k jejich interpretaci, konceptualizaci a nové integraci (Hendl, 2005). Hendl také uvádí, že všechny procedury kódování lze používat odděleně, ale také mezi nimi může výzkumník dle jeho potřeby přecházet. Miovský (2006) potvrzuje, že se to v praxi často i děje.

K otevřenému kódování dochází u prvního průchodu daty výzkumníkem, kdy lokalizuje témata a přiřazuje jim označení. Tato témata jsou provázána s položenými výzkumnými otázkami. Otevřené kódování lze provádět různým způsobem – slovo po slovu, dle odstavců či celých textů, což lze zvolit dle problému, položené otázky nebo osobního stylu práce. Podstatné však je neztrácet cíl kódování, a to je tematické rozrytí textu. Částí analytického procesu je též identifikace obecnější kategorie (Hendl, 2005).

Axiálním kódováním vznikají tzv. osy, které propojují jednotlivé kategorie na základě výzkumníkova uvažování o příčinách, důsledcích, podmínkách, interakcích, strategiích a procesech. Aby tyto vztahy mezi různými kategoriemi byly výzkumníkem odhaleny, musí zkoumat, jaké kombinace znaků z jedné kategorie jsou propojeny s jakými kombinacemi znaků v jiné kategorii (Hendl, 2005).

10.2. Diagram analýzy kvalitativních dat

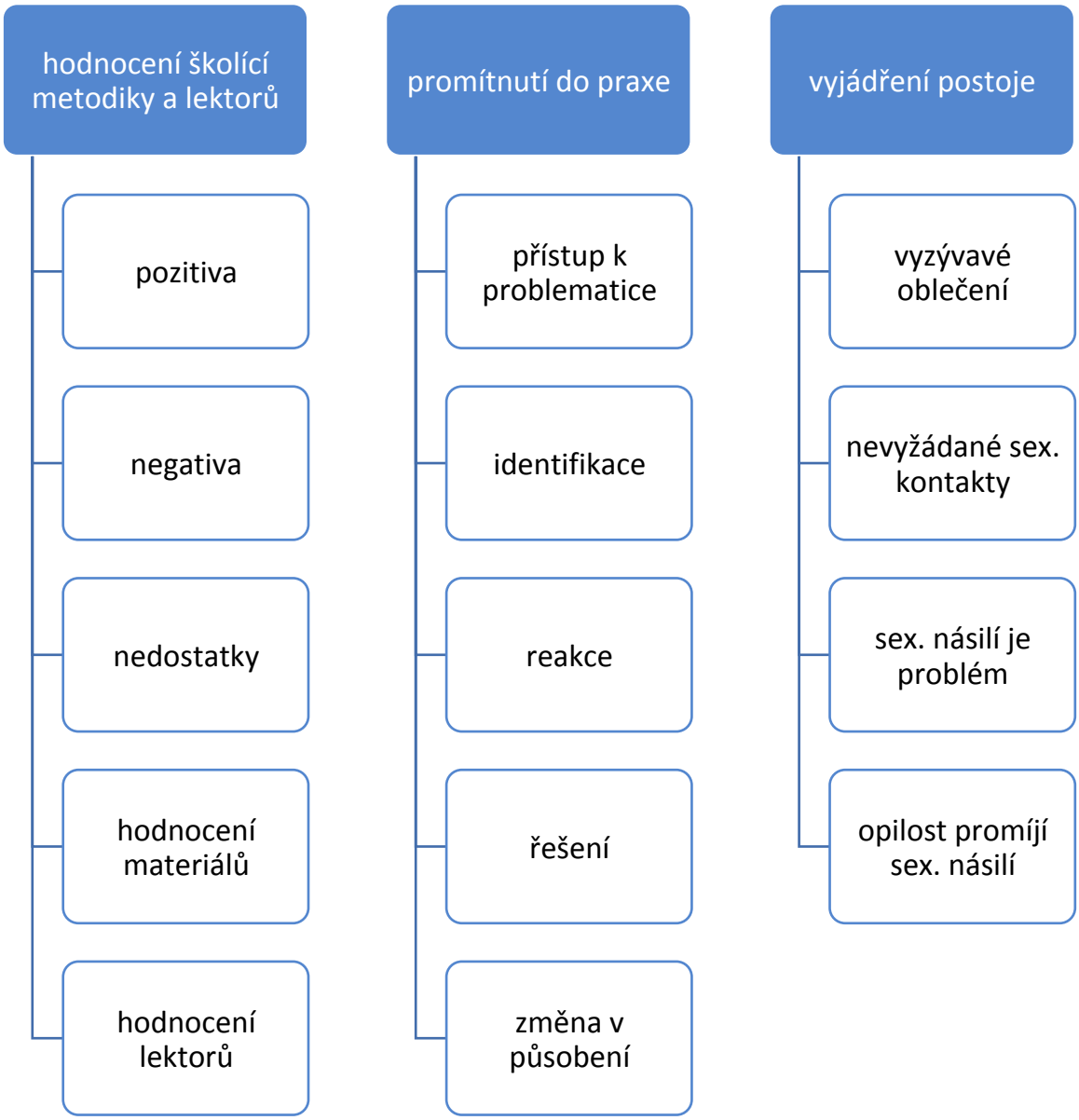

10.3. Kontrola validity

Výzkumná validita byla zajištěna triangulací dat různými analyzanty. Triangulace dat je nejspíše nejpoužívanější technikou kontroly validity, díky které lze kontrolovat integritu dat a z ní vyvozených výsledků. Triangulace analyzantů, jež jsem použila v mém výzkumu, znamená, že analýzou týchž kvalitativních dat je pověřeno více osob (Čermák & Štěpaníková, 1998). Důvodem pro nasazení více výzkumníků je, aby bylo zabráněno zkreslení způsobené chybou lidského faktoru (Hendl, 2005). V případě mého výzkumu byla data analyzována z mého pohledu a z pohledu mého vedoucího práce.

11. Etika

Základním etickým pilířem během realizace kvalitativního výzkumu bylo neohrozit respondenty výzkumu při získávání a interpretace dat. Informovaný souhlas (viz příloha č. 1) byl předložen respondentovi před započetím nahrávání interview.

Na úvod obsahoval základní informace o výzkumu. Dále nabízel kontakt na autora výzkumu a vedoucího výzkumu v případě další dotazů či stížností po skončení interview. Respondent byl také informován o možnosti odstoupit z výzkumu či zrušení svého souhlasu s účastí na výzkumu bez udání důvodu. Po přečtení veškerých informací a udělení souhlasu byl nahrazen podpis respondenta výzkumu podpisem výzkumníka pro větší ochranu jeho soukromí a anonymity. Tím pádem v dokumentu nefigurovalo jméno ani vlastnoruční podpis respondenta. Respondent udělením souhlasu potvrdil dobrovolnou účast na výzkumu.

Získaná data byla zpracována na základě výše deklarovaných zásad a použita výhradně pro účely této práce. Veškeré audiozáznamy interview byly uchovávány pod heslem a po dokončení práce trvale smazány. Veškeré záznamové archy obsahující socio–demografické údaje byly uzamčeny ve skříni u výzkumníka doma, po dokončení této práce odevzdány vedoucímu diplomové práce a byly uloženy do archivu na klinice adiktologie.

Jelikož jsem se v rámci projektu Stop-SV od kliniky adiktologie účastnila jako facilitátor / lektor výše zmíněné metodiky a školila některé ze svých respondentů v klubech, rozhodla jsem se neuvádět ve své práci ani pracoviště svých respondentů pro zaručení maximální ochrany soukromí. Dále jsem si vědoma, že vzhledem k mé účasti na školeních jako lektor a následném provádění interview s některými z mých respondentů výzkumu, mohlo dojít ke zkreslení odpovědí ve smyslu citově neurazit mou osobu. Zvláště tomu tak mohlo dojít u otázky hodnotící lektora.

Aby bylo zabráněno potenciálním negativním dopadům na respondenty, byli vlastníci výpovědí v rozhovoru anonymizování jako *Respondent 1, Respondent 2, Respondent 3* atd.

V rámci ochrany výzkumníka byla všechna setkání za účelem interview pořádána na místech, která byla pro oba zúčastněné bezpečná, veřejná, ale zajisté i soukromá.

12. Výsledky

Výsledná data jsou prezentována dle tří stanovených výzkumných otázek a na základě nich stanovených kategorií, tak jak plynul rozhovor s respondenty, tedy i tak, jak bylo koncipováno školení Stop-SV na sexuální násilí.

Kategorie jsou definovány včetně jejich vlastností a jejich významy jsou umocněny vybranými citacemi z rozhovorů. Citace z rozhovorů jsou pro lepší přehlednost označeny jako *Respondent 1* a rozlišeny kurzívou.

12.1. Hodnocení školící metodiky a lektora

12.1.1. Pozitiva

Kromě dvou respondentů, kteří nehodnotili trénink zaměstnanců pozitivně, se zbylých devět respondentů shodlo v pozitivním hodnocení. Nejčastěji k této otázce patřilo věnování se samotnému tématu, které dále vyvolávalo diskuzi, do které měli možnost zapojit se všichni zúčastnění. Respondenti dále zmínili, že většinu informací už předtím slyšeli, nicméně díky propracovanosti informací byl trénink vcelku obohacující.

*Respondent 1: „*Všichni si na tom baru uvědomili, že jenom samotný akt, může vyvolávat emoce. Třeba i takové očumování může být bráno jako způsob sexuálního útoku. Zrovna ne všichni si vzpomněli na tento druh sexuálního násilí. A uvědomili jsme si, že nejenom znásilnění patří do sexuálního násilí, patří tam i méně závažné formy, ale to neznamená, že člověku neubližují."

Respondent 2: „Bylo to velmi lidsky a přátelsky podané. Nebyla jenom jednostranná přednáška, mohli jsme si tam i sdělovat zkušenosti."

Respondent 5: „Ocenila jsem už to samotné téma, že tomu někdo věnuje pozornost, protože mi to přijde důležité. Atmosféra na tom školení byla super. Líbila se mi hodně ta videa. Ty názorné ukázky ve videích, to mi utkvělo v paměti."

Respondent 7: „Na školení jsem ocenila úplně všechno, protože pro mě to byly nové informace, jelikož jsem na podobném školení nikdy nebyla. Opravdu nejvíce jsem ocenila

informace a zkušenosti ze zahraničí. Informace mi přišly ucelené, jak teorie, tak praktické dovednosti, něco, co já můžu opravdu použít v praxi. To mě konkrétně nejvíce potěšilo."

Respondent 8: „...Dále oceňuji zpětnou vazbu, formulář neboli závěrečný dotazník byl poměrně srozumitelný, obsáhlý a komplexně zmapoval celé školení, od těch jednoduchých věcí až po ty, nad kterými se musel člověk v nějakých souvislostech více zamyslet."

12.1.2. Negativa

Více respondentů se shodlo na výpovědích, že byl trénink delšího trvání, ale nebyla to vina lektorů, nýbrž jejich kolegů, kteří měli tendence hodně debatovat.

Dalším šesti respondentům se nevybavilo nic, co by se jim během tréninku nelíbilo. Jednomu respondentovi se trénink nelíbil vůbec.

Respondent 2: „Příliš dlouhé, roztáhlé. Nemyslím si, že je to chyba školení, ale že když se někdo rozkecal, tak mizela pozornost."

Respondent 5: „Nejspíše to, když se kladou otázky, jako co si o čem myslíte, tak v těch skupinách je to vždy hodně náročné. Než se prolomí to ticho, nikomu se nechce moc diskutovat, ale to je problém asi obecný. Než se vyvolá diskuze, trvá to, nebo ne vždy se ta diskuze podaří vyvolat."

*Respondent 8: „*Možná bylo o trochu delší, než mělo být kvůli té teoretické části, ale to asi známe všichni z přednášek nebo vůbec ze školy, že pokud je téma takto obsáhlé a je pak ta teoretická část delší než nějaká multimediální část nebo nějaká interaktivní část, tak lidé trochu ztrácejí souvislosti a možná se i méně soustředí na ten hlavní problém..."

Respondent 10: „Trošku jsem byla zklamaná, očekávala jsem školení personálu vůči tomu problému. Čekala jsem, že to bude cílené na nás jako forma sebeobrany vůči typům sexuálního násilí."

12.1.3.Nedostatky

Více než polovina oslovených respondentů uvedla, že jim nic v tréninku personálu nechybělo z důvodu obsáhlosti a komplexního pojetí tématu.

Respondent 3: „Nějaký právní rámec. Jaké má člověk pravomoci, když do klubu přichází návštěvníci, kteří třeba něco vyvádí, tak co si mohou organizátoři nebo pořadatelé dovolit... dále mi tam chyběly modelové situace."

Respondent 5: „Nějaké vyloženě praktické věci, jak vlastně v některých situacích je dobré se chovat, nějaké návody, třeba nějaké věty, které člověk může použít atd.."

Respondent 8: „...bylo by asi dobré, kdyby ty výsledky nebo nějaká analýza byla čistě třeba pro Českou republiku. Možná by to ty lidi více vtáhlo, mohli by více reflektovat, co oni reálně na svém pracovišti vidí."

Respondent 9: „...mohlo by tam zaznít určitá motta nebo hesla, za jaké okolnosti a jakým způsobem se má člověk zachovat. Vypíchnout to v té prezentaci. Mám pocit, že by mi to víc utkvělo v paměti. Například: Lepší se zeptat než si to potom vyčítat. Nebo. Pokud je agresor silnější, řekni si o pomoc kolegovi. Nebo. Stůj si za svou intuicí."

12.1.4. Hodnocení materiálů

U této otázky respondenti odpovídali různorodě. Někteří se shodli na tom, že se neúčastnili tréninku kvůli materiálům, ale kvůli informacím, které se chtěli dozvědět, či interakcím mezi účastníky tréninku, které by mohly být přínosné. Někteří naopak uvedli, že materiály, které na tréninku obdrželi, byly propracované a detailní.

Respondent 1: „Dostačující, v rámci školení byly v pohodě, ale bral jsem to spíš jako informativní školení s povídáním než předání materiálů."

Respondent 5: „Neutkvěly mi příliš v paměti, možná by stálo za lepší vizuální zpracování těch materiálů."

Respondent 7: „Kladně, velmi mě těšily materiály, co se týče výzkumů, jak na to nahlížejí lidé. Prezentace ze zahraničí a také videa, která jsme si pouštěli. To využívám, pouštím je dále. Jsou dostupné, takže opravdu se to snažím šířit i dál. Zdála se mi opravdu jako super návodná. Nechala ve mně emoční stopu."

12.1.5. Hodnocení lektora

Kromě jednoho respondenta byli všichni zúčastnění se svým lektorem spokojeni kvůli jejich orientaci v problematice, schopnosti zvládnout skupinovou diskuzi a přátelskému přístupu.

Respondent 3: „Bylo vidět, že to bylo poprvé. Asi ten zájem není takový, jaký by mohl být, ale říkám bylo to na tom vidět, že to bylo prezentováno poprvé. Nevím, jestli jste se byli dívat, jak to dělají v cizině, jestli to dělají jako jinak nebo jestli to dělají takhle. Mě tam chyběl ten legislativní rámec hrozně. Snažil jsem se na to upozornit na začátku, ale vy jste mi řekli že to nevíte."

Respondent 5: „Vyhovovalo mi to, že jste byli muž a žena. Myslím si, že to je super, že je to vyvážené. Vyhovovali jste mi po všech stránkách, byli jste přátelští, zvládli jste rychle odbourat napětí ve skupině a uměli jste vše vysvětlit."

Respondent 6: „Ideální. Žádná zbytečná okecávání, stručné, jasné, věcně."

Respondent 7: „Kladně, myslím že lektoři byli přehlední, uměli podat výklad, uměli odpovědět na dotazy. Myslím, že jsme byli docela tázavá skupina a zvládli to."

Respondent 8: „Já jsem byl spokojený. Líbilo se mi, že lektoři se nezalekli některých situací, dokázali to v určitých hranicích stále moderovat, chvilkami díky některým reakcím, možná improvizací to dokázali vrátit do určitých kolejí, ve kterých se to mělo pravděpodobně držet..."

12.2. Promítnutí do praxe respondenta

12.2.1. Přístup k problematice

V této otázce se výzkumník zajímal o změnu přístupu respondenta či jeho kolegů v klubu k sexuálnímu násilí či obtěžování po absolvování tréninku.

Respondenti se ve většině výpovědi shodli na tom, že se aktuálně více dívají kolem sebe na účastníky noční zábavy a více si všímají minimálních náznaků, které mohou potenciálně vést k sexuálnímu násilí.

Respondent 1: „Nejsem si toho cíleně vědom. Přišli jsme si na to, že ty věci v této oblasti tu děláme lidsky, hodně dbáme na charakter člověka, kterého zaměstnáváme. Myslím, že možná kluci u vchodu se na to teď zaměřují víc. V podstatě jsme se shodli a ujasnili, že to tu děláme relativně správně..."

Respondent 5: „Myslím, že se nezměnil, nejspíše protože jsme ho již měli dost podobně „hozenej“ už předtím. Ale každopádně bylo super si to prohloubit nebo to pojmenovat jako téma."

Respondent 6: „Více si toho všímám. Vnímal jsem to vždy, ale teď tím spíš si to více uvědomuji..."

Respondent 7: „Myslím, že jsme začali více pečovat o bezpečí lidí a všímáme si toho víc na akcích. My jsme předtím na to takhle nenahlíželi. Myslím, že nám to hodně změnilo pohled, co my můžeme udělat a že si všímáme jiných věcí. Např. se nám teď stalo, že jsme viděli jednu slečnu na akci a pečovali jsme o ni několik hodin. Nejspíš měla badtrip a všimli jsme si, že se jí dotýkali nějací muži okolo. Tak jsme se šli za ní. Snažili jsme se ji vytáhnout z té skupiny, ptali jsme se jí, jestli tady má nějakého známého, snažili jsme se najít nějakého kamaráda a dokonce, když se jí snažil jeden muž odtáhnout na taxi domů, tak jsme to ještě šli zkontrolovat, jestli ví, kam jede, jestli nemůže jít někam jinam."

Respondent 8: „Už v rámci toho školení jsem si uvědomoval, že mám asi něco jako komplex z toho, že nedávám nebo nechci dávat pozor na tyto situace, nechci si toho tolik všímat. Člověk má pocit, že se nechce míchat do problému druhých, ale vlastně v takovémto prostředí se tomu člověk dost často nevyhne. Říkal jsme si, že to je taková vzorová cesta do pekel pro ty lidi, když se nějakým způsobem uvolní a teď se ty hranice prolamují, nějakým způsobem už to ve mně rezonuje. Teď vím, že ta hranice může být opravdu tenká, dávám si na to pozor. Takže pro mě osobně je to přínosné."

Respondent 11: „Nevím jak kolegové, ale můj přístup se změnil určitě. Snažím se to více aplikovat v praxi, více se ptám lidí kolem sebe. Obvykle to jsou slečny, na které doráží nějaký muž. Nemám pocit, že by to bylo opačně."

12.2.2. Identifikace

Respondenti v interview uváděli, že po tréninku jsou více senzitivnější a vnímavější k tomuto tématu. Pro respondenty je dnes snadnější rozpoznat náznaky sexuálního obtěžování.

Respondent 5: „Obecně myslím, že jsem senzitivní k tomuto tématu. Poznám to asi podle stejných věcí, podle kterých bych to poznala předtím, ale jsme k tomu všichni rozhodně

senzitivnější. Už se nám i na akci stalo, že jsme pár metod při intervenci s jednou holkou využili v průběhu večera opakovaně."

Respondent 6: „To, co bych dříve tolik neřešil, tolik si toho nevšímal, teď si toho všímám. Spíš mě to pošťouchlo, to nyní nenechávat bez povšimnutí."

Respondent 7: „Hodně teď zpozorním, když kolem člověka je hodně lidí a on podle mě nemá možnost se bránit. Zpozorním, když „tahá za kratší konec.“ A začnu mapovat, co se tedy děje, nějak se na to začnu soustředit, v jakém stavu je a v jakém stavu jsou ti ostatní, jak se chovají, jak spolu interagují. Když vidím, že ho tam nějak obtěžují, že mají sexuální narážky, že ten jedinec to opravdu nedává a je v nějakém stavu, kdy nedokáže bránit sám sebe, tak myslím, že se tam něco děje, že k něčemu může dojít. Pokud se o něj ti lidé nechtějí postarat a pomoc mu, tak mu nejspíše chtějí ublížit."

Respondent 11: „Obvykle to začíná tím, že vím, s kým dámy přišly a když se tam objeví nějaká třetí osoba, která tam už byla nebo přišla až po nich a která k nim očividně nepatří, tak se zeptám, jestli je vše v pořádku. Když vyloženě vidím, že je to těm ženám opravdu nepříjemné, tak se jich zeptám a pak už to začínám nějak řešit."

Pomohlo Vám k tomu školení?

Na doplňující otázku, jak školení Stop-SV pomohlo pracovníkům v prostředí noční zábavy k identifikaci jakékoli formy sexuálního násilí, většina respondentů odpověděla, že je školení utvrdilo v jejich představách o formách sexuálního násilí.

Respondent 5: „Ano, tím že jsme se bavili o daném tématu, mám větší tendenci si dávat pozor na tuto problematiku. Když člověk má chvilku čas a sleduje, co se v tom klubu děje. Teď už to nemusí být pro nás jenom stavy vlivem návykových látek, ale že si můžeme všímat i tohohle. Asi bychom si této holky všimli i bez tohoto školení, ale takhle to pro nás bylo zcela do očí bijící. Takhle jsme si říkali, kdo za ní půjde."

Respondent 7: „Školení mi dodalo hodně odvahy, myslím že jsem na to předtím vůbec nekoukala. Mě to prostě nedošlo. Já jsem věděla, že se to děje, ale vůbec mi nedošlo, že já to můžu nějak ovlivnit, že je to takto viditelné pro mě a že s tím můžu něco udělat."

Respondent 11: „Předtím jsem nad tím nepřemýšlela. Zakročila jsem jenom ve chvílích, kdy mi to bylo divné, ale pak už jsem to nechala. Teď se snažím sledovat i ty prvotní signály."

12.2.3. Reakce

U této otázky se výzkumník snažil zjistit, jak konkrétně se snaží respondenti reagovat na sexuální obtěžování či násilí, které identifikovali u účastníků noční zábavy.

Všichni respondenti uvedli, že pokud nějaké také signály rozpoznají, snaží se na něj jakýmkoli způsobem reagovat. Většina respondentů, zejména ženského pohlaví, zmínila, že se snaží do reakce na sexuální obtěžování zapojit své kolegy, neboť na tréninku zjistili, a podvědomě i tušili, že na to nemusí být sami.

Respondent 3: „Snažím se zakročit. Obecně to je jedno jaké násilí, ale nepatří sem žádné, to je jedno jaká agrese, od toho tady jsme. Člověk tu není od toho, aby někoho fackoval, je tady od toho, aby případně pronesl rozumné slovo."

Respondent 5: „...šla jsem za tou holkou, zeptala jsem se jí, jestli je v pohodě a jestli ty kluky zná. Ona řekla, že zná. Tak jsem se zeptala, jestli s nimi přišla, řekla že ne, tak jsem se snažila zeptat, kde má kamarády nebo s kým přišla. Pokusila jsem se vypátrat, s kým tam je a v podstatě jsme ji tam nechali s tím, že kdyby se necítila úplně komfortně v té situaci, tak že tam máme stánek hned vedle. V průběhu večera jsme s ní takto mluvili ještě několikrát a pak do stánku k nám i sama chodila, když potřebovala se někde zklidnit, schovat."

Respondent 6: „Řekl bych svým kolegům a snažil bych se ho usměrnit a řešit to slušně. Psychologickým efektem, že je nás víc."

Respondent 7: „Pozoruji. Snažím se nejdříve je pozorovat a poté se ptát. Snažím se je oslovovat, snažím se také nezapomínat na to co jsem si odnesla z toho školení. Nemusím na to být sama. To mi v tom také hodně pomáhá, že vždy jsou tam lidi. I na té akci jsme vždy operovali jako tým. Je tam nějaká ostraha, která nám v tom může pomoci."

Respondent 9: „Zeptal bych se, jestli se nechtějí vyfotit. Slečny bych se zeptal, zda je to její přítel a jestli chtějí společnou fotku. Trval bych na odpovědi od slečny, ne od něj.“

Respondent 11: „Ptám se, jestli je všechno v pořádku. Stává se, že pán chce objednat drinky a dělá to stylem: "Tak dámy si dají ten a ten drink..." Já chci vyloženě slyšet souhlas od té dámy, že ten drink chce. Když potom vidím, že je to dámám nepříjemné, ale nechtějí to dát nějak více najevo, třeba se strachu, tak se snažím nenápadně zeptat nebo je ujistit, že kdyby se cokoli dělo, tak mi mohou dát vědět. Pak když už to není v pořádku, třeba že dáma je opilá, tak volám taxi."

Jak Vám v tom pomohlo školení?

U této doplňující otázky, jak školení Stop-SV pomohl pracovníkům v noční zábavě v reakci na jakoukoli formu sexuálního násilí, se většina respondentů shodla, že jim školení dodalo odvahy reagovat a některým respondentům otevřelo možnost nebýt v tu chvíli na to sám, ale přizvat si kolegu.

Respondent 2: „V tom, že se můžu obrátit na toho kolegu, nemusím na to být sama."

Respondent 7: „Víc si všímám, více to řešíme jako tým, více o tom podle mě mluvíme, stalo se to nějakou kulturou toho týmu. Je to teď v našich kompetencích a že to tam můžeme dělat."

Respondent 8: „...nastavuji si díky tomu hranice toho, co považuji za přirozené. V takovémto prostředí se to vyžaduje nebo mám prostě pocit, že by to ti lidé měli reflektovat."

Respondent 9: „Utvrdilo mě v tom, že se to děje. Dodalo mi odvahu. A ukázalo mi směr, jak to vyřešit."

12.2.4. Řešení

Výzkumníkův záměr u této otázky bylo zjistit, jak personál řeší náznaky či přímé sexuální násilí s oběťmi a jak s agresory.

Někteří respondenti uvedli, že prozatím nemají žádnou zkušenost s řešením situace sexuálního násilí mezi agresorem a obětí.

Jak řešíte situace s agresorem?

Při řešení situace s agresory se s nimi většina respondentů snaží nejprve v klidu pohovořit, pokud tato možnost nezabere, tak agresora vyvést ven z klubu a do bezpečné vzdálenosti od oběti.

Respondent 1: „V první fázi se mu jde domluvit, ať toho nechá, že to co dělá není super pro ostatní, pak se uklidní. Pokud ne, tak ať se jde vyvětrat a vychladnout a když taky ne, tak jde ven. Úzkostlivě hlídáme, co se děje uvnitř."

Respondent 4: „Chytnu ho a vyvedu ho ven, řeknu mu ať vypadne..."

Respondent 11: „Zatím nebyla žádná situace, kdy jsem něco řešila já osobně. Předávám to našim chlapům z ochranky. Já nejsem strašidelná (smích)."

Jak řešíte situaci s obětí?

U více respondentů se vyskytla odpověď, že se snaží oběti nabídnout pomoc ve formě zavolání taxi nebo jiné pomoci. U žádného z respondentů, kteří již identifikovali jakékoli sexuální násilí, se nestalo, že by se nezeptali na současný stav a rozpoložení oběti.

Respondent 1: „Oběť posadíme k nám do kanclu a počkáme, až si ji někdo vyzvedne. Je to pro všechny stejné. Pokud se tu někdo necítí dobře, tak si tu v klidu sedne, dostane vodu, zavoláme taxíka."

Respondent 3: „Oběti se zeptám, jestli něco nepotřebuje, napít, zavolat taxi, jestli má všechno, ať si všechno v klidu sbalí, dá se dohromady nebo jestli chce zavolat policii nebo taxi. Pokládám praktické otázky. Má všechno? Peněženku, telefon, bundu, má tady někoho."

12.2.5. Změny po absolvování školení Stop-SV

Většina respondentů uvedla, že v celém klubu nic nového nezaznamenali, nýbrž to je na každém jedinci, jak k danému problému bude přistupovat.

Respondent 1: „Po školení jsme na schůze zaměstnanců zařadili bod, kde řešíme, zda se něco v této oblasti událo, ať víme. Bereme to vážněji. Vnímáme to, že jsme se k něčemu zavázali."

Respondent 7: „Začali jsme o sebe více pečovat, v tom že se nám také stala nepříjemná věc, mě například osahával jeden pán na akci, a tak jsme to i více probírali pak na intervizi a více jsme to řešili, aby nám v tom bylo komfortně. Myslím, že bychom to řešili i předtím, ale teď jsme to více měli v povědomí, že toto není v pořádku, že jsou způsoby, jak se tomu dá zabránit. Je možnost to stopnout."

Respondent 8: „Pro mě osobně se nic nezměnilo, respektive nedostal jsem žádné extra instrukce. Spíše je to na přístupu každého člověka, že si musí říct sám, jestli to reálně dokáže. Každý ten případ je atypický a nejde na to úplně udělat vzorec, aby se jednalo vždy tak a tak."

Respondent 11: „Chlapi z ochranky se více nabízí ženám s pomocí. Mám pocit, že ta snaha je tam rozhodně větší než dřív. Teď si myslím, že si všichni uvědomili, že je potřeba se o to starat."

12.3. Vyjádření postoje

12.3.1. Vyzývavé oblečení

U prvního tvrzení se polovina respondentů shodla ve výpovědi, že v podstatě souhlasí, že pokud se žena oblékne vyzývavě, byť každý jedinec může význam *vyzývavě* brát jinak, může přitahovat pohled od okolí, nicméně to neznamená, že si právě to okolí smí dovolit cokoli podnikat, co by omezilo svobodu dotyčné, vyzývavě oblečené osoby.

Respondent 10: „Na školení jsme se naučili, že by se to dít nemělo, ale člověk stejně ví, že se to děje. Kdybych šla na ulici a měla jsem na sobě něco krátkého a někdo mě napadl, tak stejně budu přemýšlet nad tím, že kdybych to krátké na sobě neměla, tak by se mi to asi nestalo. Mám k tomu teď takový postoj, že se neoblíkám nijak vyzývavě a je mi to tak příjemnější. Mám pocit, že je to pro mě bezpečnější. Nikdo se mi do výstřihu za barem nekouká, protože ho nemám."

Druhá polovina absolutně odmítla zaujmout přijatelný postoj k tomuto tvrzení.

Respondent 5: „Nesouhlasím, naprosto nesouhlasím (smích). Protože prostě nepodněcuje k sexuálnímu násilí to, v čem přijdu oblečená do baru. Rozčiluje mne to, že jsou lidé, kteří mohou/jsou schopni takto uvažovat. Omlouvají to tím. Přijde mi to jako totální blbost."

12.3.2. Nevyžádané sexuální pozornost a kontakty

Pouze někteří z oslovených respondentů uvedlo, že není akceptovatelné, aby se nevyžádané sexuální kontakty a nevyžádaná sexuální pozornost vyskytovalo kdekoli, natož v prostředí noční zábavy.

Respondent 6: „Díky alkoholu ztrácí zábrany, řekne to na plnou pusu. Někomu to lichotí, někomu ne. Osobně mi to vadí, nemám to rád. Když jsem tohle slyšel na baru, hned jsem toho kluka okřikl, že tohle si nemá co dovolovat, bohužel jsem s tím nic nenadělal, zkoušel to dál."

Respondent 7: „Myslím si, že to není normální a nemělo by to být normální. Měli bychom o tom více mluvit, že to není normální. Např. když já budu mít děti, tak bych sama o tom s nimi chtěla mluvit, že to není normální. Myslím si, že je to hodně prezentováno, že to je v pohodě. Pokud mi někdo dává návrhy, že mě začne osahávat, že to vlastně k nějaké "pub" kultuře patří, tak podle mě to k té kultuře vůbec nepatří a nemusí to patřit, když o tom začneme mluvit, že to není v pohodě. Můžeme to změnit."

Respondent 9: „Souhlasím, že se to děje, chlapy často nezastaví ani běžné odmítnutí a pokračují v dobývání. Nemělo by se to dít."

Respondent 11: „Mám dojem, že to k těm barům tak nějak patří."

12.3.3. Sexuální násilí je problém

Všichni respondenti se u tvrzení "Nemyslím si, že sexuální násilí je problém v prostředí nočních klubů" shodli na výpovědi, že sexuální násilí v prostředí nočních klubů je problém.

*Respondent 1: „*Ano, myslím si, že je to problém. Myslím si, že je to ten nejhlavnější problém v prostředí nočních klubů."

Respondent 7: „Myslím si, že je to velký problém. Myslím si, že hodně lidí je tam opravdu zranitelných skrze drogy i alkohol a také přes nějaké emoční rozpoložení, že ti pachatelé to vědí, jak toho zneužít. Tam vyloženě za tím účelem jdou. Takže si myslím, že je to velké téma a že se to děje."

Jeden respondent zaujímá postoj, že k sexuálnímu násilí dochází nejen v prostředí noční zábavy.

Respondent 3: „To je problém všude, nejen v klubech. Větší problém jsou pracoviště, školy nebo jakékoliv autoritativní prostředí, kde máme nějakou páku si to vynutit."

12.3.4. Opilost promíjí sexuální násilí

Všichni respondenti zaujali jednoznačně negativní postoj k tomuto tvrzení „Člověka, který páchá sexuální násilí, omlouvá opilost."

Respondent 5: „Neomlouvá, jednoznačně neomlouvá. Myslím si, že opilost způsobuje nějaké rozvolnění hranic a všeho možného. Lidé se spolu začnou bavit a jdou spolu tancovat, přestože by normálně nešli za střízliva, ale násilí rozhodně opilost neomlouvá."

Respondent 7: „Myslím si, že ho neomlouvá opilost, zároveň si myslím, že by bylo fajn s těmi lidmi pracovat, že je to také jejich téma a že by to nemuseli páchat. Myslím, že ti lidé jsou nějak frustrovaní, mají něco v sobě a kdyby čerpali ty potřeby jinde, tak by nemuseli dělat tohle. Kolikrát si myslím, že tím alkoholem si jen dopomáhají k tomu, aby to mohli spáchat. Jakože odstranění zábran."

Respondent 9: „Rozhodně ne. Člověk je zodpovědný za své činy, ať už je opilý či střízlivý. Pokud je dost starý na to pít, je dost starý na to chovat se slušně k ostatním osobám kolem. Tohle by si neměl dovolit, ani jako opilý."

12.4. Závěrečné zhodnocení ze strany respondentů

Na závěr interview měl každý respondent možnost se vyjádřit ke školícím metodám, materiálům a tréninku celkově. Také dostali možnost cokoli doporučit ke zlepšení školící metodiky a všech jejích součástí.

Nejzajímavější komentáře a doporučení spatřuji v následujících výrocích.

Respondent 2: „Bylo to hrozně fajn. Chtěla bych, aby, to bylo povinné pro ty velké diskotéky. My jsme tomu otevření. A je škoda, že na těch diskotékách tomu tak není. Není to až tak časově, ani mentálně náročné, aby se toho nemohli zúčastnit."

Respondent 5: „Ráda bych si posteskla. Je škoda, že se nedaří zcela dostatečně ten program implementovat do konkrétních klubů, kde by to bylo potřeba. Na té konkrétní, poslední

akci, kde jsem byla, kde byla také ta holka, jsem si říkala, jak by to mohlo být dost jiné, kdyby ten personál k tomu byl trošku více povolný a spolupracoval s námi. Těch šílených intervencí tam bylo dost a bylo by fajn, kdyby ten personál mohl být v tomto ohledu pro nás partnerem."

Respondent 7: „... z mého pohledu by to mohlo být začleněno do nějakých preventivních programů, součástí nějakých adiktologických přednášek minimálně. Myslím, že bychom my adiktologové se mohli zasloužit o to, aby se o tom více mluvilo. Proto pouštím dál kamarádům ta videa a snažím se s nimi o tom mluvit tak, aby to šířili dál. Pro mě to byl opravdu takový ten aha efekt."

Respondent 8: „...k tomu bylo dobré to video. Video, kde je zobrazeno různé rozhodnutí, co mohlo ovlivnit, to bylo velmi názorné. Myslím si, že na to všichni pozitivně reagovali, to bylo super... Teoretická část tak trochu ty lidi ubíjí, oni poté mají pocit, že je někdo nutí do nějakých pojmů. Nikdo nemá rád zkoušky nebo dotazování. Pokusit se odbourat ten faktor, který v těch lidech může vzbudit pocit, že je někdo zkouší nebo má potom pocit, že je to jako hrozně navážno... Pokusit se o nějaké vzorové situace. Přesně to, co bylo na tom videu, udělat to třeba dvoukolově. Nejdříve vymyslet nějaké scénáře, které můžou ty lidi reálně potkat a říct si, jak by se to mělo udělat správně. Když si lidé hrají, tak by si z toho samozřejmě asi dělali legraci, ale zase k nějakým reakcím by to ty lidi vedlo, kde by poté viděli, že ty situace jsou opravdu reálné. Že když to vidí jako třetí osoby, může se z toho nějakým způsobem ponaučit... Za mě tam je spousta textu, který si člověk pročítá, ale to ty lidi nezaujme. Možná bych to udělal více zkratkovitě, použít jinou grafiku, více přehlednější, přeci jen paragrafy a odstavce to lidi spíše odradí."

Respondent 9: „Jsem rád, že jsem se mohl školení zúčastnit. Doporučuju školení i kolegům. Školení mi přišlo zajímavé. Určitě by se toto téma nemělo opomíjet, mělo by se rozvíjet a protlačit více mediálně."

Respondent 10: „Já bych se věnovala tomu hlavně personálu. K jejich správné sebeobraně. Je to součást nočního podniku, může to být problém i v denním pohostinství. A nás to tak mrzelo. Že o nás to vůbec nebylo."

DISKUZE

V rámci projektu Stop-SV realizovaného v České republice Klinikou adiktologie a třemi dalšími zahraničními partnery ze Španělska, Portugalska a Velké Británie se vedle školení lektorů a tréninku personálu klubů podařilo sesbírat *pre-training*, *post-training* a *longer-term follow up* dotazníky, ze kterých se evaluovaly změny v postojích a dovednostech všech zúčastněných zaměstnanců (viz např. obrázek č. 3). Kvalitativní výzkum této diplomové práce byl za novou rozšiřující komponentu k evaluačnímu reportu Stop-SV, jež poskytuje detailnější zpětnou vazbu od zúčastněných zaměstnanců o proběhlém tréninku. V rámci kvalitativní studie bylo realizováno 11 polostrukturovaných interview se zaměstnanci z prostředí nočních klubů v Praze a Brně. Byly zmapovány jejich postoje k problematice sexuálního násilí a zpětné vazby na školící metody z projektu Stop-SV.

Silnou stránkou mé diplomové práce spatřuji v teoretické části. Na vzdory minimální zkušenosti s problematikou sexuálního obtěžování a násilí v prostředí noční zábavy v České republice bylo zajištěno dostatečné množství zdrojů (nejen zahraniční) literatury.

Další silnou stránkou mé diplomové práce bylo uskutečnění semistrukturovaných interview s participanty tréninku, kteří momentálně byli v zaměstnaneckém poměru napříč všemi pozicemi v klubu. Respondenti byli v dobu sbírání dat na následujících pozicích: manažer klubu, provozní klubu, security guard, barman (servírování, sběr skla), fotograf, DJ, šatnář a pracovník intervenční služby působící v nočních klubech.

Významnou slabou stránkou mé diplomové práce je neuskutečnění fokusní skupiny, jež mohla získat odlišné poznatky o školícím programu / tréninku a přinést doplňující a více obohacující informace. Miovský (2006) zmiňuje, že fokusní skupiny jsou jedny z nejprogresivnějších kvalitativních metod pro získávání dat. Důvodem, proč se nepovedlo fokusní skupinu uspořádat, byla nízká dostupnost a časová vytíženost této cílové skupiny (tj. nebylo možné zajistit účast alespoň 5 respondentů v jeden termín na jednom místě). Velká část respondentů pracuje vedle svých večerních a nočních směn i přes den, nebo přes den potřebují osobní čas pro spánek, relaxaci či studium.

Za další limit diplomové práce lze považovat střet rolí výzkumník vs. školitel programu Stop-SV. Jakožto participant projektu Stop-SV jsem byla vyškolena jako národní lektor pro tento školící program v ČR. Zároveň jsem pro některé z respondentů nebyla pouze v

roli výzkumníka, ale také v roli jejich lektora. Avšak jsem subjektivně nepocítila, že by tato skutečnost měla jakýkoli vliv na výpovědi respondentů, ba naopak jsem měla pocit, že námi již navozený vztah z tréninku personálu nám nyní pomáhá k upřímným a detailním výpovědím.

V procesu sběru dat jsem jedním respondentem byla obeznámena, že někteří (jeho kolegové) účastníci pilotního tréninku personálu projektu Stop-SV přišli pod vlivem alkoholu. U některých respondentů hlavní motivací pro účast na tomto tréninku personálu byla zase finanční odměna, ne osobní zájem o problematiku sexuálního násilí a obtěžování. Tuto událost pokládám za další slabou stránku diplomové práce, neboť mohlo pravděpodobně dojít ke zkreslení výsledků. Vnímání školících metod a proběhlých debat v podnapilém stavu nemuselo utkvět v paměti, nebo mohlo zapůsobit negativním dojmem, což se také u dvou konkrétních interview ze stejného klubu projevilo negativním až nemístným hodnocením tréninku. Samozřejmě nepředpokládám, že bych získala od každého participanta tréninku lichotivé, pozitivní zpětné vazby. Nicméně jeden ze dvou nespokojených participantů nebyl s tréninkem spokojený z důvodu nenaplnění jeho představ, co se týče legislativních podmínek. Lektoři údajně slíbili účast právníka na tréninku, který jim měl vysvětlit, co všechno si může agresor dovolit a co už je nad rámec legality. Dále očekával modelové situace se všemi zúčastněnými. Druhý respondent ze stejného klubu pravděpodobně nepocítil záměr a smysl tréninku zaměřeného na prevenci sexuálního násilí. Při interview se choval útočně a domníval se, že daný trénink byl zaměřen přímo na ně, protože lektoři usoudili, že v jejich klubu je sexuální násilí a obtěžování na denním pořádku. Bohužel se mi nepovedlo vysvětlit, že jejich klub byl pouze součástí pilotního tréninku.

Za velmi přínosné výsledky považuji, že většina respondentů hodnotila trénink zaměstnanců pozitivně. Shledávala za velmi přínosné věnování se problematice sexuálního násilí v prostředí nočních klubů. A i přes znalosti, které již někteří v této oblasti měli, bylo pro pár respondentů překvapující, že komplexní pojetí je dokázalo obohatit. Skvělým výsledkem výzkumu je zjištění, že pouze jednomu účastníkovi tréninku z jedenácti se školení celkově nelíbilo a pouze čtyřem respondentům ve školícím programu chybělo pár vychytávek, mezi něž patří modelové situace, propracovanější legislativní rámec, výzkumy na českou populaci a motta napovídající pracovníkům. Ohledně materiálů byli účastníci tréninku velmi spokojení. Ohledně hodnocení lektorů se respondenti vyjádřili zrovna tak.

Po absolvování tréninku si velká část respondentů začala více všímat účastníků noční zábavy na jejich pracovišti a náznaků, které by mohly být potenciálně rizikové, s čímž souvisí i výsledky ohledně identifikace sexuálního násilí, které prokazují větší míru všímavosti respondentů po absolvování tréninku.

Velmi pozitivní zjištění bylo u otázky na reakci identifikovatelného sexuálního násilí, kdy si respondenti pomocí tréninku uvědomili, že na poukázání nevhodnosti agresorova chování nemusí být sami, ale mohou si přizvat kolegu. Také shledávám chvályhodným fakt, že se pracovníci noční zábavy starají o bezpečí oběti, nejen o vykázání agresora z klubu.

Po absolvování tréninku se některá pracoviště rozhodla zařadit téma sexuálního násilí jako body porady, kdy se společně baví o bezpečí účastníků v jejich klubu či bezpečí jich samotných.

U třetího segmentu, který se zabýval vyjádřením postoje ke čtyřem tvrzením, nejde tak o převratná zjištění. Nicméně zajisté prohlubují výsledky z evaluačního reportu projektu Stop-SV. U prvního tvrzení se velká část respondentů shodla na tom, že vyzývavé oblečení zajisté přitahuje pozornost, nicméně to neznamená, že je v pořádku, aby se kvůli tomu stala obětí sexuálního násilí. U druhého tvrzení se minimální počet respondentů vyjádřilo o nepřijetí výskytu nevyžádané sexuální pozornosti vůči druhým osobám. Třetí tvrzení odmítli všichni respondenti, kteří se tím vyjádřili, že sexuální násilí je problém v prostředí nočních klubů. Všichni respondenti zaujali negativní postoj ke čtvrtému výroku, pojednávajícího o opilosti, která člověka omlouvá u páchání sexuálního násilí.

Závěrem interview měli všichni respondenti možnost jakéhokoli komentáře ke tréninku, kterého se zúčastnili. Nejzajímavější komentáře se týkaly doporučení zahrnout téma sexuálního násilí do osnov výuky adiktologie nebo do programů primární prevence. Více respondentů se shodlo na doporučení přidat do tréninku personálu nácviky modelových situací, které by byly více o prožitku účastníků. Také padlo doporučení o lepší grafickou úpravu všech materiálů – prezentace, papírová forma.

ZÁVĚR

Sexuální násilí se v poslední době ukázalo jako významným fenoménem v prostředí noční zábavy. Účastníci nočního života přicházejí do klubů se pobavit, odreagovat ale především socializovat se. Diskotéky, noční bary či kluby jsou významných místem pro seznamování. Velká část těchto klubů vyniká svou vysoce sexualizovanou atmosférou a výhodnými akcemi, které podněcují návštěvníky ke konzumaci vyššího množství alkoholu, a často nezůstává pouze u něj.

Projekt Stop-SV se svou filozofií míří na personál, jež může velkou měrou tato rizika ovlivnit. Svým školícím programem se snaží zaměřit pozornost zaměstnanců na minimální náznaky sexuálního násilí a obtěžování, a rozhodným způsobem zakročit a zamezit tak dalšímu nevyžádanému sexuálnímu kontaktu agresora s obětí.

Prostřednictvím interview byly získány podrobnější zpětné vazby od zúčastněného personálu, které v závěru vyšly s pozitivním ohlasem a drobnými doporučeními.

Závěrem bych ráda doporučila školící metodiku Stop-SV uvést do praxe. Například k získání požadované certifikace klubu. Všichni zaměstnanci, především vedení, by měli podstoupit školící program, jak identifikovat, reagovat a hlavně předcházet sexuálnímu násilí ve svém klubu.

POUŽITÁ LITERATURA A CITACE

Alkoholpodkontrolou.cz. (2018). Co už je závislost? Jaký vliv na mě má nárazové užívání? Dostupné z: https://www.alkoholpodkontrolou.cz/co-uz-je-zavislost/narazove-uzivani/.

Blatníková, Š. Faridová, P. Zeman, P. (2015). Institut pro kriminologii a sociální prevenci. Znásilnění v ČR – trestné činy a odsouzení pachatelé. Dostupné z: http://www.ok.cz/iksp/docs/428.pdf.

Calafat et al. (2011). Tourism, nightlife and violence: a cross culture analysis and preventive recommendations. *Use of alcohol and illegal drugs*. 17 – 22.

Ciprová, K. (2010). Pod hladinou: Fakta a mýty o znásilnění. Praha: Gender Studies. Dostupné z: www.feminismus.cz/download/publikace_final_pdf.pdf

CDC. (2014). Violence Prevention Basics: The Social-Ecological Model. Dostupné z: https://vetoviolence.cdc.gov/violence-prevention-basics-social-ecological-model

Csémy,L. & Sovinová, H. (2015). Užívání tabáku a alkoholu v České republice 2014. Státní zdravotnický ústav. Dostupné z: http://www.szu.cz/uploads/documents/czzp/zavislosti/Tobbaco_and_Alcohol_in_the_Czech_Republic_2014.pdf

Čermák, I., Štěpaníková, I. (1998). Kontrola validity dat v kvalitativním psychologickém výzkumu. Československá psychologie, 1, 50-62. Dostupné z: https://is.muni.cz/el/1423/jaro2007/PSY722/Kontrola_validity.pdf

Evropské monitorovací centrum pro drogy a drogovou závislost. (2018). *Evropská zpráva o drogách 2018: Trendy a vývoj*, Úřad pro publikace Evropské unie, Lucemburk. Dostupné z: http://www.emcdda.europa.eu/system/files/publications/8585/20181816_TDAT18001CSN_PDF.pdf

Encyclopaedia Britannica, inc. (2017). Violence. Dostupné z: https://www.britannica.com/topic/violence.

FOCUS (2015). Problematika násilí na ženách optikou české populace. Závěrečná zpráva z výzkumu. Dostupné z: http://www.persefona.cz/source/pdf/amnesty-international-fin.pdf

FRA – Agentura Evropské unie pro základní práva. (2012). Násilí na ženách: průzkum napříč EU. Co výsledky ukazují. Dostupné z: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra-2014-vaw-survey-at-a-glance-oct14_cs.pdf

Graham, K., Bernards, S., Abbey, A., Dumas, T., & Wells, S. (2014). Young women's risk of sexual aggression in bars: the roles of intoxication and peer social status. *Drug & Alcohol Review, 33*(4), 393 - 400. doi:10.1111/dar.12153

Grubb, A., Turner, E. (2012). Attribution of lame in rape cases: A review of the impact of rape myth acceptance, gender role conformity and substance use on victim blaming. Aggression and Violent Behavior, 17, 443–452. Dostupné z: https://doi.org/10.1016/j.avb.2012.06.002

Hard&Smart. (n.d.) Program Hard&Smart. *Cíle*. Staženo 18.2.2019 z: https://podaneruce.cz/centra-sluzby/program-hardsmart/#cile

Hendl, J. (2005). Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace (1st ed.) Praha: Portál.

Holcnerová, P. Alkohol – Užívání. Výukový text. Dostupné z: www.adiktologie.cz/cz/articles/download/3464/alkohol-uzivani-pdf

Chomová, Z. (2014). Co je sexuální násilí? Sexuální násilí: Proč se nikdo neptá. S. 15 – 30. Dostupné z: https://www.in-ius.cz/dwn/sex-nasili/sexualninasili-kniha-web.pdf

Kalibová, K. Houžvová, M. (2014). Naděje na zlepšení? Sexuální násilí: Proč se nikdo neptá. S. 15 – 30. Dostupné z: https://www.in-ius.cz/dwn/sex-nasili/sexualninasili-kniha-web.pdf

Klusáková, P. (2017-12-08). Stop sexuálnímu násilí v nočních podnicích. Tisková konference: Praha

Miovský, M. (2006). *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada.

Murín, G. (1999). *Sex kontra kultura*. Praha: nakladatelství Hynek.

Novák, P. Gabrhelík R. (n.d.). *Taneční drogy*. Uživatelé. Centrum adiktologie. Dostupné z:

www.adiktologie.cz/cz/articles/download/3457/tanecni-drogy-ucinky-pdf

Partyharm Reduction. (n.d.) První pomoc, když jsi moc. *Co nabízíme*. Staženo 18.2.2019 z: http://www.progressive-os.cz/party-harm-reduction/

Persefona. (2015). Co si představit pod pojmem sexuální násilí. Dostupné z: http://www.persefona.cz/co-si-predstavit-pod-pojmem-sexualni-nasili.

Profem. (2019). Sexuální násilí. *Formy sexuálního násilí.* Staženo z: https://www.profem.cz/cs/s-cim-pomahame/sexualni-nasili

Quigg, Z. Bigland, Ch. Ross-Houle, K. Hughes, K. & Bellis, M. (2018). Stop-SV: a training programme to prevent nightlife-related sexual violence. Evaluation Report. Liverpool.

Sedláček, L. (2010). Dilema věř, nebo pochybuj: Problematika vzdělávání policistů a policistek v oblasti práce s obětí znásilnění. In: Pod hladinou: Fakta a mýty o znásilnění. Gender Studies. Dostupné z: www.feminismus.cz/download/publikace_final_pdf.pdf

Strauss, A., Corbin, J. (1999). Základy kvalitativního výzkumu. Bosko-vice: Albert.

Stop-SV. (2018). Tréninkový manuál pro pracovníky v prostředí noční zábavy. *Jak rozpoznat, předcházet a reagovat na sexuální násilí*. Praha, Klinika adiktologie.

Wildemuth, B. M. (2009). Applications of social research methods to questions in information and library science. In *Wikiknihovna* (2012). Dostupné z: http://wiki.knihovna.cz/index.php?title=Kvalitativn%C3%AD_rozhovory_%E2%80%93_polostrukturovan%C3%A9_a_nestrukturovan%C3%A9#cite_note-Wildemuth-5

World Health Organization. (1996). Report of the WHO global consultation on violence and health, Geneva, 2–3 December 1996. Unpublished report.

World Health Organization. (2014). The Global Campaign for Violence Prevention. World Report on Violence and Health. Sexual Prevention. Dostupné z: https://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/global_campaign/en/chap6.pdf

World Health Organization. (2018). Violence prevention alliance. Definition and typology of violence. Dostupné z: http://www.who.int/violenceprevention/approach/definition/en/

§185 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. (2009). Zákony pro lidi.cz. Staženo z: https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40#p185

§186 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. (2009). Zákony pro lidi.cz. Staženo z: https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40#f3919776

PŘÍLOHY

Příloha 1 – Informace pro účastníka výzkumu a informovaný souhlas s poskytnutím a využitím výzkumného rozhovoru

Informace pro účastníka výzkumu a informovaný souhlas s poskytnutím a využitím výzkumného rozhovoru

V rámci diplomové práce s názvem *Prevence sexuálního násilí v prostředí noční zábavy: zhodnocení školení zaměstnanců nočních podniků z pohledu proškolených účastníků*. Výzkum je realizován na Klinice adiktologie, 1. Lékařské fakulty Univerzity Karlovy.

Hlavním cílem výzkumu je prostřednictvím Vašich zpětných vazeb zhodnotit oblasti školení Stop-SV zaměřené na sexuálního násilí v prostředí noční zábavy.

Vaše účast ve studii bude spočívat v poskytnutí rozhovoru, týkajícího se proběhlého školení Stop-SV. Pro potřeby analýzy se rozhovor s Vámi bude zaznamenávat na diktafon. Předpokládaná délka rozhovoru je 1 hodina. Záznam může být na Vaši žádost kdykoliv přerušen. Zaznamenaný rozhovor bude v rámci analýzy dat přepsán do textové podoby. Po rozhovoru můžete být osloven/a k účasti na skupinové diskuzi s ostatními účastníky školení Stop-SV.

Souhlasím se svou účastí ve výzkumu zaměřené na zhodnocení školení Stop-SV zaměstnanci nočních podniků.

Svůj souhlas s účastí ve studii dávám dobrovolně. Vím, že svůj souhlas mohu kdykoli zrušit bez udání důvodů a, že mi z toho nevznikne žádná újma. Není mou povinností odpovědět na všechny otázky.

Byl/a jsem informován/a o studii, dobře ji rozumím a souhlasím s:

- účastí ve výzkumu,
- poskytnutím rozhovoru,
- vyplněním sociodemografických údajů,
- záznamem rozhovoru,
- možným oslovením k účasti na skupinové diskuzi s dalšími respondenty,

- poskytnutím emailového kontaktu pro zaslání informací k účasti na skupinové diskuzi, (email:_____).

Beru na vědomí, že informace, které sdělím tazateli, budou uchovány, zpracovány a publikovány anonymně tak, aby nebyla možná identifikace mé osoby.

Byl/a jsem informován/a, že se žádostí o získání dalších podrobností o studii se mohou obrátit na vedoucího projektu Mgr. Adama Kulhánka na e-mail adam.kulhanek@lf1.cuni.cz. Na vedoucího projektu mohu směřovat i veškeré stížnosti.

Tento informovaný souhlas je vyhotoven pouze jednou, a jakmile bude výzkum dokončen, tazatel jej předá vedoucímu práce, který informovaný souhlas uschová na Klinice adiktologie.

Prohlášení tazatele

Já, Barbora Šťastná, jsem popsala výzkumný projekt a povahu a důsledky postupů, které zahrnuje. Mám za to, že účastník / účastnice tomuto vysvětlení porozuměl/a a dává svůj souhlas dobrovolně.

V_____ dne_____

_____

podpis tazatele

Příloha 2 – Záznamový arch polostrukturovaného rozhovoru

POHLAVÍ	VĚK	DÉLKA PRAXE	POZICE	MĚSTO
žena / muž				

Segmenty otázek: lektorské dovednosti a metody, promítnutí v praxi, postojové vyjádření

1) Zhodnocení tréninkové metodiky a lektorských dovedností
   - Co jste ocenil/a na školení?
   - Co Vám na školení nevyhovovalo?
   - Co Vám na školení k tématu chybělo? Co byste doplnil(a) / přidal(a)?
   - Jak byste zhodnotil/a materiály, které jste obdržel/a?
   - Jak byste ohodnotil lektora/y, kteří Vás školením provázeli?
2) Promítnutí v praxi
   - Změnil se nějak přístup Vás a Vašich kolegů v klubu k sexuálnímu obtěžování a násilí po absolvování školení? Pokud ano, tak jak?
   - Identifikace:
     - Jak nyní poznáte, že se něco děje ve Vašem klubu?
     - Jak Vám v tom pomohlo naše školení?
   - Reagování:
     - Co v tu chvíli děláte Vy?
     - Jak Vám v tom pomohlo naše školení?
   - Řešení situace:
     - Co děláte s agresory?
     - Co děláte s obětí?
   - Vzpomněl/a byste si ještě na něco, co se ve Vašem klubu díky školení změnilo? A jak jste s tím spokojen/á?
3) Postojové vyjádření

   "Nyní Vám přečtu pár výroků a zkuste mi říct, co si o tom myslíte?"
   - Vyzývavé oblečení u návštěvníků klubu podněcuje k sexuálnímu násilí.
   - V barech, klubech a diskotékách je normální, že přichází sexuální nabídky, které nejsou chtěné.
   - Nemyslím si, že sexuální násilí je problém v prostředí nočních klubů.
   - Člověka, který páchá sexuální násilí, omlouvá opilost.

„Na závěr máte prostor se k čemukoli vyjádřit, nebo se zeptat.“